

MADOKA

DANTE 1321—1921.

Tebi, Dante!

Spisal dr. Alojzij Res.

Tvoj spomin slavimo letos.

Vsi, ki smo iz ruševin svetovne vojne rešili saj košček človečanstva, vsi, ki sredi najkrutejših socialnih bojov zgodovine, spremljajočih sedanjo družabno gnilobo in preocnitev moralnih dobrin verujemo še vedno — ali pa prav zato? — v človeka in njega odrešenje potom duševnega in fizičnega Pekla in Vic, vsi, ki verujemo v Raj izčiščenih, v bolesti in trpljenju od Kristusove krvi opranih duš, mi vsi Te slavimo letos sredi temé in gorjá tiho, a zato s podvojeno, iskreno ljubeznijo.

Kakor takrat, ko si živel Ti, je danes: ni več pravice — pogazili so jo mogočniki z denarjem ali s krvjo; ni več poštenja — zastrupil ga je pohlep, ubila ga je zavist in zleba; ni več čistih duš — utonile so v blatu sladostrasti; ni več ljubezni med nami — ugasnila je v vzdušju smrti, ki nas obdaja; ni več vesti — zadržila jo je sebičnost našega mrzlega duhá; ni več miru med narodi — trgajo si živo meso, drug drugega vklepajo v verige in drug na drugega prežé, kako bi ga vsužnili, kakor da bi ne bilo prostora dovolj za vse na tem božjem svetu, kakor da bi ne bilo prelite že preveč nedolžne krvi!

Vse, kakor takrat, ko si živel Ti!

Pa si vstal in zaklical v svet neustraheno besedo sodbe in obsodbe nad vsem, kar te je obdajalo, kakor še nihče pred teboj, ne za teboj! Z žgočo ironijo in s silnim ogorčenjem si zbičal grehe in zločine sodobnosti in preteklosti, z vseobsežno ljubeznijo si propovedoval nedosežne, večnoresnične vzore evangelija, uprl si se krivici in zatiranju in bil radi tega izgnan iz ljubljene rodne mesta, da si odtrgan od družine, dvajset let ta-

val kot izgubljenec in brezdomovinec iz kraja v kraj, dokler nisi izmučen legel v grob.

In v dobi izgnanstva si napisal najveličastnejšo pesnitev krščanstva, katere stili doné skozi stoletja z nezmanjšano silo, omamljajo z večnomlado lepoto. Vanjo si izlil vse neizmerno bogastvo svojega duhá, v njej je izpod Tvojega peresa vzcvetela hladna sholastična filozofija v najrazkošnejšo umetnino in tako postala last vsega kulturnega človeštva.

Tvoj titanski duh je razgrnil svoja krila na tri nadzemska carstva, kjer se je očiščeval in oplemenitoval od stopnje do stopnje, od najstrašnejših globin Pekla do solčnojasnih višin Raja, dokler se ni v slutnji božjega gledanja spočil. Vso tugo, vso boleost, vse presilne muke in brezmejno hrepenenje po večni radosti Tvojega življenja odraža Tvoja nebeška pesem, ki je postala drama vsega človeštva zato, ker je vsa človeška bol v njej, vsa človeška radost, ker nam govoriš o vsem našem trpljenju in borbi, zablodah in temnih strasteh, zato, ker poješ o oni tajni človeške duše, ki ni umirjena nikoli in nikjer, dokler ne najde pokoja v njem, ki je začetek in konec. Tu se šele poležejo burni valovi, ki bučé skozi to Tvojo vesoljno pesem, tu se šele prelijejo vse disonance v neskončno harmonijo, ki ne izzveni nikdar.

Tvoj spomin slavimo letos, mi, ki smo sinovi razpadajočega veka, potapljačnega se v ogabnem materializmu, iskačnega rešitve tam, odkoder je ne more biti. Pošlji nam Beatriko, podaj nam svojo močno roko in vodi nas Ti iz pekla preko vic do — raja!

Danteju.

V večeru klic je planil nad dobrovo,
odmel v nebó, kjer sijejo svetovi
neznani, zlegnil se je nad Vipavo,
na Brda, tiho speča pod bregovi
grozečih temnozgrnjenih oblakov,
kot da zavpili mrtvi so rodovi
iz dna stoletij. Nisem čul korakov
in niti udarcev srca niti žile,
zamaknjen v klic, v to čudo novih znakov.

Kot da od truda so se zaklopile
oči, sem padel v nič - pod mano roka -
nevidne sile so me premaknile
v ves tuji svet kot malega otroka.
Pogledal sem. In stal sem nad prepadi,
kot da odprla se je dlan globoka
in v gubah njenih zvijajo kot gadi
se množice v bolesti okrog trona —
prežijo zmaji nanje tam od zadi...
Tam spodaj zrl sem narod moj - kolona,
ki vsak grižljaj preklan mu je na dvoje,
le znoj je ves njegov od zore do zatona.
Besedo matere hijena gloje
in koplje čisti zmisel njen iz groba -
in kakor v čistih srcih lepo poje,
v rjojenje jih je spremenila zloba.
Pod temnim bregom v senci so otroci,
pojó kot papagaji pesem róba,

na mater kletev, z njenim kruhom v roci.
In oče tava daleč za mejâmi,
obrazov išče — lúči v temni noči,
in samo žena misli nanj s solzami;
ko tuje roke so mu vzele kruha,
prikazen v sanjah - ga lovi z rokami,
In hiša plameni - ušesa gluha
ne čujejo več klicev v smrtni grozi..
Pogini, pes! Beseda mrzla, suha
je prišla iz zveri v preteči pozi.
In bili so v očeh peklenski smehi
nad muko, ki ji gre naš narod skozi..
Zaprl sem veke... „Kteri strašni grehi
teže te duše, te možé, te žene,
otroke?...“ In v neznani sem utehi
oči odprl. V daljavi razsvetljeni
postava Danteja je sveta stala,
zavita v plašč, pogled je zaglobljeni

strmel na dno prepada, da je pala
njegova senca silna na trpeče...
In stal sem ves šibeč, kot da je skala
na mojih plečih, bruhtil sem mu žgeče
besede kakor kri iz prsi v lice:
„Ker ljubijo svoj rod goreče, .
so živi prišli v pekel in v vice...“
Tu pala mu je solza iz oči
na duš trpečih temne perutnice...
S to solzo, Dante, te moj rod slavi.

Dante, njega življenje in delo.

Spisal prof. Ivan Gruden.

Med tisoči in tisoči člankov, razprav in razpravic, ki so letos ob šeststoletnici Dantejeve smrti že izšli in bodo še izšli, ne da bi povedali kaj novega, naj bo tudi ta skromna, v naglici napisana skica, ki ima edini namen, opozoriti ljudi, ki žive izven literature, na človeka, kateri je bil, kakor se navadno pravi, velik duh, sommo poeta, le pèr de la poésie italienne, največji mož latinske krvi.

Herman Grimm je mnenja, da pripadajo svetovni literaturi samo 4. pesniki in ti so: Homer, Dante, Shakespeare in Goethe. Med njimi nam je Dante pravzaprav najmanj znan, najbolj tuj, četudi je živel dva tisoč let pozneje nego Homer, če je Homer sploh kdaj res živel.

Pa kako naj nam bo blizu. Šeststo let nas loči od njegove smrti, kajti umrl je, vrnivši se iz Benetk, kamor je šel v politični misiji, v Raveni pri svojem prijatelju Guido Novello da Polenta dne 14. septembra 1321. Kako naj ga razumemo mi, ko ga še njegovi sodobniki niso dobro razumeli! Sam pravi v drugem spevu »Raja«, naj mu oni, ki so šli za njim skozi »Pekel« in »Vice«, ne slede dalje v malem čolnu, naj se vrnejo, naj ne gredo na morje, kajti po vodi, kjer vozi on, še nihče prej ni vozil. Dante se je dobro zavedal, kako malo njegovih sodobnikov ima toliko filozofičnega in teologičnega znanja, da bi lahko sledili težkemu predmetu, ki ga obravnava v »Raju«, zato svetuje svojim čitateljem, naj se zadovoljijo s prvima dvema spevoma (Inferno in Purgatorio), kajti »Raj« presega njih umevanje.

Za nas so njegova dela, zlasti Commedia, skrivnosten produkt dobe, ki je ljubila misterije. Tu so svetovni in življenjski nazori, ki jih mnogi ne razumejo več.

Kako malo nam je znano o tedanjih razmerah, kako tuja so nam brezštevilna imena. Ljudem njegove dobe je bilo lahko. Imena oseb, ki so knjigi dajala vnanjo zgodovinsko realnost, so tedanjike veliko bolj fascinirala kakor notranja globina Commedie. Za nas pa, ki gledamo na Dantejevo dobo iz šeststoletne višine, je težko prebaviti vsa ta imena, ker si jih moramo zrealizirati le s pomočjo komentarjev, komentarji pa so za udobno branje, katerega je menda edino še zmožna naša generacija, strašilo in nepremagljiva ovira.

V Danteju, pravi Carlyle, se je oglasilo deset molčečih krščanskih vekov. A to stoletje je treba poznati, kajti Dante je pesnik srednjega veka in zgodnje renaissance. Treba nam je poznati vse čudne ljudi te še bolj čudne dobe. Vedeti moramo, kaj jih je zanimalo, s kakšnim očesom so gledali svet, kako so svetu živeli, kateri so bili njih smotri in cilji, po kakšnih potih so jih dosegali, kaj so mislili in verovali, kaj so učili in česa so se učili, kaj se jim je zdelo važno v življenju, zakaj in kako so bojevali velike boje za male interese in še za manjše uspehe. Treba bi bilo poznati mesta, hiše in ceste, kjer so ti ljudje živeli in se gibali, poznati obleko, ki so jo nosili, vedeti, kako so spali in jedli, kako so praznovali ženitovanja in pogrebe. Morali bi poznati dvorane in trge, kjer so se zbirali k posvetovanjem, cerkve, kamor so hodili molit, samostanske celice, kamor so se umikali življenju. To bi bil predpogoj za čitanje in umevanje Danteja.

V srednji šoli smo se učili mnogo letnic in smo menda tudi srednji vek opredeljevali bolj s številkami, kakor s čim drugim. Vprašati bi torej bilo predvsem, kaj in kakšen je bil tisti srednji vek, ki je doživel v 14. stoletju sintezo v Danteju, čigar Commedia je delo srednjega veka kakor nobeno drugo.

Predaleč bi peljalo to razmotrivanje; kultura dvanajstih stoletij se ne da niti v debelih potezah očrtati na enem malem prostoru. Zato poizkusimo, kolikor se pač da, iz Danteja samega in njegovih del narisati sliko tedanje kulture.

1. Dantejevo življenje.

Dante Alighieri se je rodil meseca maja 1265. v Florenci. Njegovi starši so pripadali stari florentinski magnatski družini iz mestnega okraja Port San Piero. Oče mu je bil Alighiero di Bellincione degli Alighieri, mati pa, katere priimek nam ni znan, se je imenovala Bella.

Ko je bil star devet (nekateri pravijo osemnajst) let, se je zaljubil v neko dekle enake starosti, Beatrika po imenu. Misli se, da je bila hči nekega Folco di Ricovero Porinari, ki je ustanovil v Florenci bolnišnico Santa Maria Nuova. Ta Beatrika se je pozneje, gotovo pa pred l. 1288. po-

ročila z nekim Simone dei Bardi, umrla pa je koj nato, že 1290. leta. Tudi oče Dantejev l. 1283 ni bil več med živimi, mati pa mu je bila umrla že prej. L. 1289. se je boril pri Campalduin proti Arezzu in bil s Florentinci in Lukezi priča, kako se je predal pizanski grad Caprona. Da pozabi svojo nesrečno ljubezen do Beatrike, se je poglobil v študij filozofije. Pozneje, gotovo pa ne pred l. 1295., se je poročil z Gemmo, hčerjo Manetta Donatija, o kateri vemo samo, da je še mnogo let po Dantejevem izgnanstvu živela s svojimi otroci v Florenci, kjer je bila še l. 1333. Dante je imel pač več otrok; vendar imamo poročilo samo o štirih: Pietro, Jacopo, Antonia in Beatrika. Dasi mu jih nekateri pripisujejo sedem, o treh nimamo nikake vesti.

Ko se je razglasila ljudska ustava, se je moral vsakdo, ki je hotel dobiti kako javno državno službo, vpisati v eno izmed 14 obrti, v katere se je delilo florentinsko prebivalstvo. Vpisal se je v obrt zdravnikov in lekarnarjev, dasi seveda s tem ni rečeno, da jo je znal izvrševati. Gotovo pa je, da je bil v »Svetu obrtniške zbornice« in da je l. 1301. vodil nekatera ediška dela v ulici S. Procolo. V letih 1295., 1296. in 1301. je bil tudi član florentinskega občinskega sveta. Pisalo se je sicer tudi, da mu je bilo poverjenih nič manj kot štirinajst poslanstev, a gotovo je samo to, da je šel enkrat v San Gimignano v Val d'Elsa, da povabi oni kraj v imenu Florence, naj pošlje svoje zastopnike na zborovanje gelfske zveze. L. 1300, pa je bil od 15. junija do 15. avgusta član florentinskega Priorata, a zanj je bila ta navišja čast, ki jo je mogla komu izkazati florentinska republika, usodna.

Prvotno je Dante pripadel stranki Gelfov. Ko pa so se ti delili v »Bele« in »Črne«, se je odločil za »Bele«, ker je njih stranka bolj odgovarjala njegovemu zmernemu prepričanju in značaju. Črni so se torej obrnili za pomoč na papeža Bonifacija VIII., ki je poslal v Florenco kardinala Acquasparta, da bi stranki pomiril. Učinek tega posredovanja pa je bil nasproten. Kardinal se je postavil na stran Črnih proti Belim. Dante pa, čigar ponosna duša ni poznala ne poniževanja, ne ponižanja, je temu odločno nasprotoval, ker je vedel, da je Acquasparta le navidezno nepristranski posredovalec, v resnici pa je prišel, da dá Črnim moralne opore. Ko pa je prišel kot miritelj v Florenco tudi Karel Valois, so dobili Črni v roke vso oblast. Beli pa so bili izgnani. In med nji-

mi je bil tudi Dante. Da bi svoje lopovstvo krili vsaj na zunaj, so ga Črni obdolžili goljufije, vsled česar ga je tedanji florentinski župan Cante dei Gabrielli dne 27. (ali 7.?) jan. 1302. obsodil na veliko denarno kazen in na dveletno pregnanstvo. Drugi dekret v marcu istega leta pa je kazen poostril in ga obsodil »in contumaciam« na smrt, če bi se vrnil v Florenco.

Dante je torej zapustil Florenco in je ni videl nikoli več. Z drugimi izgnanci se je večkrat sešel. L. 1303. ga vidimo v družbi izgnancev v San Gaudenzo v Mugellu. L. 1304. je poizkusil z njimi (Belimi), ki so se bili zbrali v Arezzu, napasti Florenco in vzeti Črnim oblast. A poizkus se je ponesrečil. Toda kmalu je izprevidel, da ta družba ni zanj. Spoznal je, da so to zlobni in neumni ljudje, ki jim je samo za lastni žep. Zato je, kakor pravi, ustanovil svojo lastno stranko in bil tudi njen edini pristaš.

Tu se začne križev pot njegovega življenja. Začel je čutiti, kako slani je kruh tujih ljudi in kako trda je pot, ki pelje po stopnicah tujca gorindol (Paradiso XVII. 58-60). Prvo gostoljubno pribežališče je našel pri Cangrande Scala della Scaligeri v Veroni. Na njegovem dvoru je nekaj časa živel tudi slikar Giotto in mogoče je ravno on posredoval na scaligerskem dvoru, da so sprejeli tudi Danteja, ki je bil brezdomovinec. V oktobru 1306. je bil v Lunigiani pri Malaspinih, katere je spravil s škofom iz Lunija.

Ko je prišel septembra meseca l. 1310. v Italijo Henrik VII. Luksenburški, je zopet ozelelo upanje v srcu pesnikov, dasi zaman. Hotel ga je obiskati l. 1310. in je pisal italijanskim knezom in italijanskemu ljudstvu, naj verujejo cesarju, češ, da prinaša deželi pravico in mir. Leto pozneje je 31. marca poslal iz Casentina drugo epistulo »zločinskim Florentincem«, ki o cesarju niso hoteli ničesar slišati in so mu zaprli vrata pred nosom. L. 1311. so Florentinci iznova potrdili veljavnost izgnanstva. Ko je l. 1314. umrl Klement V., je naslovil tretjo epistulo na kardinale, ki so bili zbrani v konklavu v Carpentras in jih prosil, naj izvolijo za papeža Italijana. Med leti 1314. in 16. je bilo Dantejevo življenje sploh najbolj romarsko. Bil je gost Ugucioneia della Faggiola. Najbrž je bil v istem času tudi v Luki, ki mu je bila, kakor se lahko sklepa, zelo ljuba radi vljudnosti neke ženske, po imenu Gentucca, katere se spominja v Purgatoriju, XXIV., 37. Bila

je to baje Gentucca Morla, poročena z Buonaccorso Fondora. Sicer je pa to stranska stvar. Leta 1306. je bil v Padovi, med 1308. in 1310. je potoval baje v Pariz itd. itd. Glasom obsodbe Ranierija d'Orvieto, vikarija kralja Roberta, je bil 6. novembra 1314. znova obsojen na smrt s sinovi vred. Leto pozneje so mu sicer ponudili prost povratek v Firence, a ponudbo je odklonil, ker so zahtevali od njega preveč ponižanja in klečeplazenja. Zatekel se je tedaj k svojemu prijatelju Guidu Novellu da Polenta v Ravenna, odkoder je potoval večkrat v Mantovo, v Verono in v Benetke. Guido je bil bližnji sorodnik znane Frančeske da Rimini in je poveril Danteju več diplomatskih poslanstev.

V Raveni je Dante tudi umrl. Pokopali so ga z velikimi častmi v cerkvi San Pietro Maggiore pri frančiškanskem samostanu.

2. Dantejeva manjša dela.

Dantejeva dela so pisana v italijanščini in latinščini. V italijanščini: Vita nuova, Convivio, Rime, Commedia. V latinščini: Traktata De vulgari eloquentia in De Monarchia, nekaj Epistul in dve Eklogi. Pripisovali pa so Danteju tudi nekatere nabožne (Sedem psalmov, Vera, Lauda v čast Mariji) in posvetne pesmi. Isto velja tudi za Quaestio de Aqua et terra, ki jo je prvič objavil neki fra Giovanni Benedetto Moncetti v Benetkah l. 1508.

V Novem življenju (Vita nuova) pripoveduje Dante zgodbo o svoji ljubezni do Beatrike od dneva, ko jo je prvič srečal v maju l. 1274. pa do vizije, ki se mu je prikazala ob njeni smrti l. 1290. Vita Nuova obstoji iz 24 sonetov, 14 kancon, ene balade in ene stance.

Spisal jo je v letih 1294. in 95. a publiciralo se je to delo izmed vseh Dantejevih pisanj najzadnje (Firence 1576.) Novo življenje je prvi psihološki roman, ki izvira iz lastnega jaz-a. Toda nič kompliciranega, nič perverzega ni v tem romanu. Preprosta pripoved o ljubezni pesnikovi do žene Beatrike, o kateri niti ne vemo pravzaprav, kakšna je. Srečal jo je, kaj vemo kje, menda pri mostu delle Grazie; smehljaj njenih ust, pogled njenih oči, strah, da ne bi se izdal, sanje, upi, slutnje, to je vsa vsebina tega romana. Z apotezo te žene, ki se zdi samo vizija, je Dante združil simbol božanstva. Pravi de Sanctis: »Beatrice ne vidiš nikoli. Ona

je kakor Bog v svojem svetišču. Ne vidiš je, a čutiš njeno navzočnost v onem svetu, ki je je ves poln«. Njena podoba je transcendentna; komaj jo zagledaš, že ni ma več telesa ter postane impresija in čustvo. Pesnik nikoli ne pove, kaj je Beatrika, ampak kaj se Beatrika zdi.

Convivio (Gostija, pojedina) je spisal Dante nekaj let pozneje, gotovo po l. 1300. To je neke vrste moralnofilozofična razlaga k trem alegoričnim kanconam, ki jih je pesnik sam zložil. Prvotno je mislil napisati 14 kancon in za komentar enako število razlag. A delo je ostalo nedovršeno, tako da imamo le tri kancone, tri traktate (razlage) in uvod. Če bi bilo delo popolno, bi seveda predstavljalo nekako enciklopedijo srednjega veka. Glavna zasluga Convivia pa leži v tem, da se je z njim odprla pot popularizaciji znanosti, kajti prej so se znanstvena dela pisala le latinsko, latinščine pa razen »izobraženec« ljudje niso več razumeli. V prvih poglavjih tega dela zagovarja Dante italijanski jezik (il volgare) in opravičuje njegovo rabo. Ta enciklopedični fragment je prvi objavil Buonaccorsi v Firenci l. 1490.

Nedovršen je tudi ostal traktat De vulgari eloquentia (O ljudskem jeziku t. j. o italijanščini). Tudi ta knjižica je fragment. Prvotno je nameraval spisati štiri knjige, a dovršil je samo dve. Zanimivo je, da se je že Dante spustil do vprašanja o izvoru jezika. Dasi filološko naivna, so njegova izvajanja vendar interesantna. Spoznal je tudi, in to je za ono dobo veliko, sorodnost romanskih jezikov ter jih je ločil po afirmativni členici, ki je bila pri Francozih oïl (današnji oui, iz lat. hoc illud) pri Provencalcih oc (iz lat. hoc) in pri Italijanih si (iz lat. sic). Govori tudi o italijanskih dialektih in pride do trditve, da florentinski dialekt nikakor ni sam podlaga za književno italijanščino, ampak da jo tvorijo vsi dialekti vseh italijanskih pokrajin. Čudno je njegovo mnenje o latinščini. Pravi namreč, da so latinščino skovali učenjaki z namenom, da ustvarijo enoten jezik proti razkosanosti in nerazumljivosti jezikov, ki so nastali ob babilonskem stolpu. Poleg nekaterih drugih svečanih zahtev (piliti jezik in poezijo, posnemati antiko) je v tem traktatu omenjen tudi nekaj najstarejših italijanskih lirskih oblik. To delo, ki je po datumu nekoliko mlajše kakor Convivio, je bilo objavljeno prvič v Benetkah 1529. v Trissinovi prestavi. L. 1527. pa je Jacopo Corbinelli publiciral v Parizu latinski tekst.

Svoje politično naziranje je Dante obrazložil v spisu O monarhiji (De Monarchia), kjer dokazuje, da je univerzalna monarhija potrebna za srečo človeštva, da edino rimskemu narodu po božjem in človeškem pravu pripada pravica do svetovnega vladarstva in da oblast cesarjeva ne izhaja od papeža, ampak od Boga samega. Prva izdaja tega dela je izšla v Baselu l. 1599., prvi italijanski prevod pa v Genevi z napačnim datumom 1740. Izmed pesmi (rime), ki tvorijo Dantejevo »pesmarico« (Canzoniere), so nekatere v zvezi z Novim življenjem, druge z Gostijo, tretje pa se nanašajo na pesnikovo ljubezen do neke ženske, ki jo Dante imenuje Pietra. Še več drugih rim je, ki so satirične vsebine, nekatere izmed teh so naperjene proti njegovemu prijatelju Forese Donati.

Danteju se poleg tega pripisuje enajst epistul: 1. Episcopo Ostiensi. 2. Comitibus de Romena. 3. Dom. Maroello Malaspinae. 4. Exulanti Pistoilensi. 5. Italiae regibus. 6. Florentinis. 7. Henrico septimo. 8. Cardinalibus italicis. 9. Guidoni Polentano. 10. Amico Florentino. 11. Dom. Kani Grandi de Scala. Izmed teh enajst epistul so apokrifne prve štiri in deveta, a dokazano še ni, če so vse druge avtentične.

Eklogi sta dve in sta naslovljeni na Bolonica Giovanni del Virgilio, ki je bil povabil Danteja v Bologno, da se da kronati za pesnika. To so takozvana manjša Dantejeva dela.

3. La Divina Commedia.

Komedija, kateri so šele v sredi 16. stoletja nadejali atribut »divina« (božanska), je alegorično-didaktična pesnitev, ki pripoveduje, kaj je Dante videl in slišal v svojem vizijonarnem potovanju po Peklu, Vicah in Raju. Verjetno je, da mu je prišel na misel ta način opisovanja onostranskega življenja že tedaj, ko je pisal Novo življenje. Kajti koncem te knjige omenja neko »čudovito vizijo« (mirabil visione), ki je napravila v pesniku sklep, da ne piše o Beatriki ničesar več, dokler mu ne bo mogoče govoriti o njej tako, »kakor ni bilo govorjeno še o nobeni ženski«.

Pisanja, ki so v obliki vizije v srednjem veku opisovala kraljestva onstran groba, so bila zelo številna. Skoraj vsem evropskim narodom je postala ta literatura skupna last, vsa srednjeveška fantazija je bila prepojena s strahom pred onim svetom. Po večini nevedno ljudstvo je brskalo po mistiki in z velikansko radoved-

nostjo poslušalo pripovedi o onostranskih skrivnostih. Na drugi strani je asketični entuzijazem obvladal vse ljudi in v sanjah so gledali oni svet, ki je bil predmet njih želja in hrepenenja. Odtod ona številna literatura, ki pripoveduje o skrivnostnih potovanjih duš in svetnikov, ki so hodili po onem svetu ter gledali angele in hudiče. Povsod je ljudstvo videlo slikane demone z žerjavico v očeh, pečene pogublence v krvi, ognju in ledu. Povsod podobne izgubljenih duš, ovitih s kačami, povsod groteskne zobe satanove, v katerih se drobe kosti zavrženih. Vse te posmrtné muke si je ljudstvo predstavljalo popolnoma materialno, knjige pa so risale peklenške muke na najstrašnejši način. V Viziji sv. Pavla, ki spada v deveto stoletje, vidimo, kako angel spremlja velikega apostola na poti v peklo, da vidi infernalno trpljenje. Neka druga legenda iz iste dobe pripoveduje Potovanje sv. Brandana, ki je po dolgem pustolovskem potovanju prišel do peklenškega otoka, kjer hudiči kujejo duše s težkimi kladivi na nakovalih. V legendi o Tantalusu in tudi v Vicah sv. Patricija se najdejo mnoga mesta, ki spominjajo na Komedijo. Še več sličnosti s Komedijo pa ima Vizija meniha Alberiga; v resnici so mnogi mislili, da je Dante tukaj našel obliko za svojo pesnitev. Počasi je vizija postala pesniška oblika, ki se je lahko rabila za katerekoli predmet, politični, filozofični in moralni.

Poleg tega pa se je Dante učil tudi pri Homerju, kajti tudi Odiseja pripoveduje, kako je šel Ulikš v Peklo. Znano je tudi, s kako vnemo je Dante bral Eneido, kjer je istotako opisano Enejevo potovanje v Elizij. Mogoče pa je, da je poznal tudi Platonov in Plutarhov opis Averna. Sicer je pa vseeno, koliko te vizijonarne literature je Dante poznal in čital, gotovo je le eno, da si je izbral za obliko pripovedovanja vizijo, ki je takrat najbolj vlekla in je bila ljudski duši najzanimivejša.

Kratka vsebina Komedije je ta-le: Dante se je izgubil v temnem gozdu. Po dolgem trudu se mu posreči, da naide pot in pride do podnožja griča, čigar vrh obsejajo solnčni žarki. Poizkuša, da bi prišel tja gori, a tri zveri (tigra, lev in volkulja) mu zastavijo pot. Ne more dalje in se vrne v gozd. Tu se mu prikaže Virgil, ki mu razloži zlobno naravo volkulje in ga povabi, naj gre z njim k večnemu kraju, če hoče, da se reši. Dante se odloči in gre za Virgilom, vendar ima pomisleke, češ, da njegove moči niso zadostne za tako pot. Tedaj pa mu voditelj Virgil pripove-

duje, kako je prišlo do tega, da ga je poiskal v temnem gozdu. Virgil je bil v predpeklju. K njemu je prišla Beatrika in mu povedala, da jo pošilja k njemu sv. Lucija po naročilu Marijinem. Naj gre torej v gozd in poišče Danteja, ker se je izgubil. Ta pripoved dá Danteju poguma. Odloči se in stopi z Virgilom v Peklo.

Pri vseh pesnikih XIII. stoletja se vidi jasna tendenca, zagrinjati se v alegorično obliko traktate znansvenih, filozofičnih in moralnih doktrin. Tudi Dantejeva Komedia odgovarja intelektualnim in poetičnim navadam stoletja. V resnici predstavlja Dante v pesnitvi, katere protagonist je sicer on sam, s strastni vklejenega človeka v splošnem. Temni gozd je moralni in politični nered, oziroma mizerno duševno stanje, v katerem se nahaja človek, ako ga ne vodi več razum = Virgil. Grič je popolno nasprotje gozda in simbolizira moralni in civilni red, oziroma srečo. One tri zveri so tri strasti: nasladnost, prevzetnost in lakomnost, oziroma goljufija, nasilnost in nezdržnost.

Virgil predstavlja moralno filozofijo, odnosno razum, Beatrika zastopa višji razum, oziroma teologijo. Lucijo si razlagajo kot posvečujočo milost oziroma pravičnost. Vljudna gospa, t. j. Devica Marija, pa je božje usmiljenje. Temeljna misel Dantejeve pesnitve je torej, pokazati, da človek mora in mora s pomočjo filozofije doumeti na sebi učinek greha in se lahko povzpne, če se očisti, s pomočjo teologije do intuicije nebeške sreče. Z drugimi besedami: Greh človeka ponižuje, ga dela nesrečnega in malovrednega, krepost ga pa dviga v nebeško veselje. In zato je namen te alegorije, kakor pravi Dante sam, rešiti ljudi iz mizernega stanja in jih peljati do sreče.

Pesnitev ima torej bistveno religiozno-moralen namen. Če je tudi politični element v pesnitvi precej na široko razpreden, prihaja to od mističnih in sholastičnih idej, s katerimi je bil Dante ves prepojen. Po teh idejah pa je bila morala v nerazdružljivi zvezi z religijo in politične institucije so izhajale direktno od Boga.

Toda četudi religiozni, moralni in politični elementi tvorijo filozofično-alegorični temelj pesnitve, je vendar pesnitev ostala nepozabljena samo radi artističnega momenta. S čudovito geometrično spretnostjo in nedosegljivo harmonijo je znal zasnovati in sezidati vsa tri posmrtna kraljestva. S pravo zgodovinsko in filozofsko globokoumnostjo se je doteknil

vseh vprašanj, ki so takrat razgrevala glave mislecev. Znal je delo ogreti tudi z ljubeznijo do domovine in s svobodo duha, a na umetniško obliko ni nikoli pozabil. Na svojem potovanju sreča celo vrsto ljudi, s katerimi se pogovarja in ki jih slika z nedosegljivo spretnostjo. Vse te osebe vidimo kakor žive pred seboj, pa naj čitamo žalostno storijo Frančeske da Rimini, razmišljamo politično strast Farinatovo, ali slišimo o neizrekljivi bolečini grofa Ugolina.

V teh vrstah oživi ves srednji vek pred nami. Vsa meglena zgodovina, vse fantastične legende, srednjeveška verovanja, politični boji z vsemi grozotami in strastmi, pa tudi mistična njegova čaroba in nežnost, kratkomalo ves srednji vek je odprt pred nami kakor panorama.

In oblika te neskončne epopeje je vizija, kajti samo vizija je v srednjeveškem mysticismu mogla biti primerna za ta predmet.

Dejanje pesnitve (potovanje) traja devet dni. Začne se v noči med Velikim petkom in Veliko soboto (24. in 25. marca) l. 1300. in traja do osmine po Veliki noči. Pisana je Commedia v tercinalih in je razdeljena v tri dele (Inferno, Purgatorio in Paradiso), izmed katerih ima Inferno štirideset, Purgatorio in Paradiso pa po trintrideset spevov. Začel je Dante Commedio šele v pregnanstvu, izdelal pa jo je v letih 1314.—1320., torej v zadnjih letih svojega življenja. Commedio so začeli razlagati že v tretjem desetletju 14. stoletja, med prvimi komentariji je bil tudi Boccaccio. Še danes se pesnitev redno vsak četrtek javno razlaga v Florenci v dvorani Or San Michele poleg trga Vittorino Emanuele. Učenjaki iz vseh krajev Italije prihajajo predavat v to dvorano, ki je posvečena izključno Danteju. Od 15. stoletja do danes je izšlo nad štiristo izdaj, mnogo imitacij in nebroj prestav. Pri nas bo prof. Debevec v kratkem dovršil prestavo cele Komedije, pesnik Oton Zupančič je prevel peti spev Pekla s krasno epizodo Frančeske da Rimini, ki izide v dr. Resovi knjigi.

To je vnanji obris Dantejevega življenja in dela. Kakor majčkена kristaina svetovna obla stoji to življenje in delo pred nami. To je mikrokosmos v trdnem, nerazdružljivem sestavu tercina. Nobene-ga verza ni, ki bi ga mogli brez škode izpustiti. Majčkeno je to delo v primeri s kolosalnimi hribi Shakespearjevih in Goethejevih knjig. In vendar je v Kome-

diji izpolnjen ideal pesništva: večna slika človeške duše in ljudi one dobe.

Za svoje sodobnike Dante gotovo ni bil to, kar je za nas, saj tudi Shakespeare ni bil za ljudi šestnajstega stoletja naš Shakespeare. Za Florentince je bil pač Dante Alighieri, doma pri Petrovih vratih v Florenci, učenjak, o katerem so vedeli, da piše lepe pesmi, saj je tudi Shakespeare, sin nekega rokovičarja iz Stratforda, pisal drame in bil obenem igralec. Toda o Dantejevi veličini, o njegovi vse preustvarjajoči poeziji niso slutili ničesar. Hodil je med njimi, a ga niso poznali. Isto se ponavlja tudi še dandanes. Zelo umestno je Brandes naslikal ta pojav, ko pravi:

Če je človek za dvajset korakov pred svojo dobo, mu ljudje slede in ga častijo kot voditelja, če pa je za tisoč korakov pred njo, ga ljudje sploh ne vidijo več; čete dolgo pozneje ga zopet iščejo in se ravno po njegovih sleden.

Vse to, kar pripoveduje o Danteju njegov preprosti življenjepis, je zelo malo ali nič. Sestaviti bi se dalo (mogoče se bo res tudi) še mnogo letnic in suhoparnih dejstev, a to še ni biografija. Emerson je menil o Shakespearju, da o njem malo vemo, a ga zelo dobro poznamo. Mogoče bi veljalo to tudi o Danteju. Kajti če zasledujemo življenje posebneža, kot je Dante, ne delamo radi krajev, kjer je živel, radi ljudi, s katerimi je občeval, radi ženske, ki jo je poročil, pred očmi imamo nekaj drugega. Vedeti hočemo, kakšen je bil človek, ki se skriva za dati in dejstvi, kakšna je bila duša, ki se odgrinja v njegovih spisih. In ker pravi pesnik izraža to, kar čuti, in more izražati le to, kar je v resnici psihično doživel, in ker zna vsak predstavljati svet le tako, kakor ga sam vidi, zato se ne razodeva pesnikova notranjost v nobeni stvari tako močno, kakor v tem, kar je napisal.

Shakespeare je poosebljena objektivnost, Goethe je brez dvoma subjektivnejši. Dante pa je iz sebe samega ustvaril subjektivnega junaka svojih del: ta Dante, ki hodi po Peklu, skozi Vice in Raj, to ni figura, to je Dante Alighieri sam, isti Dante, ki je ljubil tudi Beatriko. Federn pravi, da so vsa njegova dela »Pesnitev in resnica« njegovega življenja. Zato pa je v vsaki Dantejevi besedi toliko življenja, toliko zanimivosti. Govori o sebi v prvi osebi, napram vsakemu vprašanju, vsaki osebnosti, vsakemu dogodku zavzame svoje stališče. Zato je za svoj čas neverjetno modern in aktualen, kajti ne imenuje le sam sebe, imenuje po imenu tudi

vse svoje znance. Bralci so slišali, o čem je govoril njih sorodnik v peklenškem ognju, kaj dela njih sestra v paradizu. — Ravno zato pa Dantejevo stoletje spoznavamo najlažje iz Dante'a. Toliko nam je pesnik povedal o njem - a čas nam ni povedal o njem skoraj nič. Samo v eno dušo iz onih davnih dni še lahko gledamo — v dušo Dantejevo.

Samo eno delo je, ki se da primerjati z Dantejevo Komedijo, to je Goethejev Faust. Ne samo, da sta obe pesnitvi pesnitvi o človeštvu, v katerih se obravnava vprašanje o človeku in njegovem namenu, v katerih potujemo »od neba skozi svet peklo« in potem zopet nazaj, tako da si prav lahko ogledamo v podobni in simbolu vse kroge našega življenja, bistveno enaka sta si Faust in Komedija po svoji subjektiviteti in aktualnosti. Pesnitvi ne pripovedujeta (kakor Mesijada in Izgubljeni raj) zgodbe o stvarjenju sveta, prvem grehu in trpljenju Kristusovem, ne opevata stvari iz daljnopreteklega časa, Dante in Goethe stojita v sedanjosti in odpirata na levo in desno vrata na oni svet, prodirata steno naše ozke sobe in nam kažeta mistična kraljestva, po katerih hodimo dan na dan. Faust je popolnoma modern človek, idealni tip modernega človeka, Mefistofel je skrajno modern hudič in v vseh prizorih se odigrava moderno življenje Goethejeve dobe.

Isto velja o Danteju glede njegove dobe. Dante ne poje pesmi o strahotah pekla, ne poje pesmi paradizu, ampak s a m je prišel 25. marca 1300, ko je bil star ravno petintrideset let, pred vrata izgubljenih ljudi in je po oval cel Veliki teden po kraljestvu mrtvih. S a m pripoveduje tako nazorno, kakor je sploh mogoče, vse, kar je s a m videl. Radi tega je pesnitev naravnost strašno živahna. Ni torej čudno, da so ženske v Ravenni, ko so ga srečavale, kazale s prstom nanj, govoreč: »Vedi tu quello che va per l'Inferno e torna quando gli pare e piace, e ci porta le notizie della gente di là?« — In druga je odgovorila naivno: »Davvero che dev'esser vero: non lo vedi com'ha la barba crespa e il carnato bruno per il caldo e il fumo che c'è laggiù.«

A še druga poteza je, ki Dante'a označuje kot posebneža med vsemi evropskimi pesniki do njegovega časa. Rekli smo že, da so le vizije o kraljestvih onkraj groba. Gotovo je, da je vplivala nanj Virgilova Eneida, tudi Odiseja mogoče. Krščanskih vizij je bilo vse polno, toda te vizije so bile le poučne, strahotne podobe

brez poetične vrednosti in se zde poleg Dantejeve Komedije kakor marionetne igre poleg Goethejevih dram. A Dante jih ni prekosil samo v umetniškem oziru. Dal je nekaj čisto novega. Zavozil je na pot, kjer nihče prej ni vozil.

Dante je zrastle iz dobe, v kateri sta prevladovali dve vrsti poezije: viteški epos in petje o ljubezni. Vplivalo je nanj posebno zadnje in religiozna poezija, a vpoštev prihaja tu predvsem epopeja. Če vzamemo tudi naiglobokoumnejšega izmed epov, Parsivala, najdemo sicer v njem mnogo dušnega poznanja, dosti mistično-religioznih idej, a to je le vnanje, postransko.

Dante je tudi tu zapustil prejšnjo pot in je prebil steno. Projiciral je naše življenje na desno in levo v metafiziko. Njegov epos je nekaj čisto drugega kot so drugi. Dante ne pripoveduje nikakih viteških in ljubezenskih romanov. Ne opisuje mladih junakov in njihovih pustolovščin, njih krivde in končne poroke s to ali ono kraljično iz te ali one devete dežele —

Dante stoji sredi realnega sveta, gleda navzgor in navzdol, vase in krog sebe, opazuje dogodke v svoji duši in v duši drugih ljudi, motri historične prevrate svoje dobe. Alighieri ni pripovedoval zgodovine, ki se odigrava na tem svetu, ampak ves neznanski in dejanski svet je jel krožiti krog njega in se je začel uravnati v kroge, in iz tega sveta je Dante sezidal ono katedralo, katere kripa vodi do najtemnejših in najstrašnejših globin človeške duše, v mlakužo popolne zavrnjenosti — od tam pa vstaja od stopnje do stopnje po lestvah in spiralah do najvišje nebeške glerije in Boga polne ekstaze, katere je zmožna človeška duša. Vse to mistično potovanje je pot, po kateri hodi človeška duša preko skušnjav, pokore in očiščenja do miru in blaženosti ter se dvigne do spoznanja Boga, s katerim se združi.

Po pravici je torej Dante imenoval Komedijo »sveto pesem, kjer sta sodelovala nebo in zemlja«.

Duša te kliče.

(Večne pesmi večnemu pevcu.)

Moja duša je Danteja polna,
diven vinograd s trtnimi gozdi;
močna mladika s polnimi grozdi,
moja duša je Danteja polna.

Zašumela na mojem so morju
nova valovja novega vina;
nova skrivnost — Commedia Divina
zašumela na mojem je morju.

Težka bila je pot iz globine —
temnega brezna pod baldahinom;
šla eva z Virgilom - z bridkim spominom,
težka bila je pot iz globine.

Poslovila sva spet se z Virgilom:
„Stoj in potrpi! Dolge so vice.
Tiho počakaj tam Beatrice!“ —
Poslovila sva spet se z Virgilom.

Beatrice! Čuj! Duša te kliče.
A Beatrice ni odnikoder.
Nebes je daleč resen in moder.
Beatrice! Čuj! Duša te kliče.

Silvin Sardenko.

Dantejev pomen!

Spisal dr. Jože Debevec.

V noči med 13. in 14. septembrom leta 1321., pred dnem Povišanja sv. Križa, ki mu je tako veličastno himno zapel v 14. spevu svojega Raja, je zatislil v Raveni, zadnjem zatočišču rimskega cesarstva, največji zagovornik obnove

svetovnega rimskega imperija, sredi svojih četrver otrok prihitelih iz Florence k njemu, oblečen kot tretjerednik — v spokorno haljo sv. Frančiška, čigar serafska ljubezen do Boga veje do mala iz vsakega verza Commedie, po kratki bolezni groz-

nici v šestinpetdesetem letu starosti (roj. 1265) in dvajsetem letu prognanstva izven ožje domovine Firenze, največji pesnik Italije, in eden izmed največjih vseh časov in narodov, svoje trudne oči za ta svet, Dante Alighieri. Letos, ob šesti stoletnici smrti, gleda v Raveno vsa Italija, gledajo pa tudi vsi kulturni narodi sveta, gledajo posebno katoličani vsega sveta s svojim očetom papežem Benediktom XV. na čelu, ki jih je na ta spominski dan opozoril v posebni okrožnici »In praecleara summerum« z dne 30. aprila t. l.

Kaj je Dante Italiji?

Pred Dantejem so se izobraženci v Italiji posluževali izvečine latinščine kot pismenega jezika; le, kar je bilo namenjeno preprostemu ljudstvu, se je pisalo v živem jeziku, ki pa se je govoril v 14 narečjih. Dante se je — demokrat v mišljenju in dejanju — vključil v odsvetovanje odličnih sodobnikov — odločil za zaničevanje narodno govornico kot obliko svoji veliki pesnitvi (stari viri trdijo, da mu je bila v tem oziru kašipot frančiškanska poezija, zlasti Giacopone da Todi, u. 1306), izmed narečij pa je izbral tisto, ki mu je bilo najbližje, toskansko. Dante je torej Italijanom ustvaril enotni slovstveni jezik.

Pa še več! Dante je prvi vzbudil iskro narodne zavesti v svojih rojakih, bodisi da govori o mejah Italije, bodisi da s nerečo satiro žigosa neslogo njihovo. Ideja zedinjene Italije, vtelešena za Cavourja, sega v ravni črti nazaj skozi 600 let do Danteja. Dva vzroka torej, zakaj letos vsa Italija zre v Raveno, proti grobu svojega največjega genija.

Kaj je Dante vsem kulturnim narodom?

V 6. stoletju po Kr. je bila stara grškorimska kultura pokopana. (Značilno je, da je leta 546., po odhodu gotskega kralja Totile, Rim ostal popolnoma prazen in zapuščen skozi 40 dni.) Polagoma so jo začeli oživljati samostani. V poeziji je zadobil neomejeno oblast starorimski pesnik Vergil (u. l. 19. pred Kr.); v njem so izobraženci srednjega veka videli izraženo vso človeško modrost. In vendar je Vergil glede vsebine samo bolj ali manj spreten posnemovalec pevca vseh pevcev, Homera. Posredno je vladala v srednjem veku Homerova poezija, poezija ob-

jektivnosti, zunanjega sveta, opisujoča življenje bogov v Olimpu, boje junakov pred Trojo, trpljenje Odisejevo in njegovo blodnjo po svetu. Dante je uvedel v poezijo nekaj novega: po zunanje je sicer tudi on pripovedoval o potovanju skozi onstranski svet, kakor se je to čitalo pri Homeru in Vergilu, pa tudi v raznih vizijah, pisanih v 12. in 13. stoletju, toda Danteju je bilo tisto potovanje samo ogródje; samo ogródje, tréno sicer in čudovito metrično zgrajeno, mu je sedmorica teras v Peklu, na katerih trpe pogubljeni za sedem poglavitnih grehov, in sedmorica teras na gori Očiščevanja, na katerih se pokore in očiščujejo duše za male grehe, in sedmorica planetov, kjer se radujejo tisti, ki so premagali 7 poglavitnih grehov; ogródje mu je to, rekel bi, surovi zid veličastne gotške cerkve: poglavitna mu je vsa notranjščina, okraski, kipi, oltarji... ali, brez metafore povedano: poglavitna vsebina Commedie so vsi njegovi doživljaji, vsa njegova čustva, vsi njegovi spomini od prve mladosti pa skoro do leta smrti, ko je pesnitev dovršil. Kot deček je čul o silnem gibelincu Farinata, ki ga nam tako plastično predstavlja v 10. spevu Pekla, kot gost graščaku Gvida v Raveni, sorodnika nesrečne Frančiške iz Rimini, je z grozo slišal vse podrobnosti o njeni in njenega ljubimca Pavla smrti, tako pretresljivo opevani v 5. spevu Pekla... V celoti je torej Commedia pravzaprav Danteida t. j. izraz vsega njegovega življenja, njegovega trpljenja, pa tudi njegovih veselih dni (n. pr. spomini na filozofski študij, na znanstvene disputacije v Bologni, Parizu...) Commedia je izraz »pekla in neba«, ki ga je pesnik nosil v srcu, prav kakor naš Prešeren pravi: »Biti hočeš poet in ti pretežko je v srcu nositi pekel ali nebo.« In tako stoji Dante kot prvi v svetovni slovstveni zgodovini, ki je ves svoj jaz, vse svoje življenje izrazil v veliki pesnitvi, kot prvi, ki je v poeziji »odkril naravo duše«, kakor jo je ob istem času v slikarstvu odkril njegov prijatelj Giotto. (Če torej vidimo, da je n. pr. Werther, Wilhelm Meister, Faust i. dr. Goethe sam, ali Childe Harold, Don Juan i. dr. Byron sam, ali Jevgenij Onjegin Puškin sam, ali Črtomir Prešeren sam... je v vsem tem Dante že davno prej bil kašipot, bil prvi poet subjektivnosti). In novo je tudi, kako je izrazil vso to svojo neizmerno bogato notranjščino: v Peklu je poetov glas patetičen, v Vicah mirno otožen, v Raju vzhičen: Pekel zveni kot tragedija, Vice kot elegija, Raj kot himna;

v Peklu — ta občutek imamo glede barvenosti — prevladuje črna barva, prožeta z rdečo; v Vicah zelena in bela, v Raju sama čista svetloba. In v vseh treh kraljestvih tista čudovita plastika: za vsako misel primerna slika, vzeta ali od pojavov neba, zraka, ognja, vode, zemlje, rastlin, živali, človeka, barv itd. In tiste čudovite Dantejeve tercine! Že starodavni Ottimo Comento je zapisal: »Danteja ni nikoli rimna zapeljala, da bi kaj drugega rekel nego to, kar je hotel.« V približno 5000 tercinah ni ničesar, kar bi bilo zoper zdrav razum. Klasičen zgled za trditve Horacijeva: »Scribendi recte sapere est principium et fons.« (De arte z. 309) t. j. razsodnost je začetek in vir dobrega pisateljevanja. »Glede na ton, pokret in odlikovanje stoji Dante za vsak narod na začetku vse novodobne poezije«, pravi St. George (Berlin, 1921). Vsak narod, pisatelji vsakega naroda bi se lahko mnogo, mnogo naučili pri Danteju. Najlepši zgled nam je italijansko slovstvo samo: Kadar so Danteja proučevali, kakor Ariosto in Tasso, je slovstvo cvetelo; kadar so ga pozabili, kakor v 17. in 18. stoletju, je dropadalo.

Kaj je Dante katoličanstvu?

Na to je že najlepše odgovoril sv. oče Benedikt XV. v gori omenjeni okrožnici. Za voditelja v svetni in božji vedi si je bil Dante izbral največjega učenjaka kat. Cerkve, sv. Tomaža Akvinskega. In kakor je vodilna misel Tomaževega največjega dela t. zv. Summa theologica ta, da vse prihaja od Boga in gre zopet — po zasluženju Kristovem — k Bogu, tako je tudi pri Danteju vodilna misel: modrost in pravičnost božja. Skoro vse resnice katoliške Cerkve opeva. Zlasti je občudovanja vredna njegova ljubezen in vdanost do Cerkve, posebno do sv. očeta. Cerkev mu je »najljubša mati«, »nevesta Križanega«, Peter nezmotljivi razlagavec razodete resnice. Če na nekaterih mestih estro napada nekatere papeže, posebno Bonifacija VIII., jih napada samo s svojega teoretično političnega stališča, meneč, da naj bi rimski cesar vladal v vseh svetnih zadevah, papež pa samo skrbel za dušno šrečo vernikov, ne da bi imel svetne moči ali oblasti. Ali posebe treba poudariti, da ob vseh svojih pravičnih ali krivičnih

napadili ni Dante nikdar odrekel Cerkvi pokorščine. Danteju vera ni bila samo stvar uma, ampak še bolj srca. Po pravici trdi okrožnica popolnoma v skladu z najbolj kompetentnim kritikom Dantejeve poezije, Benedettom Croce, bivšim naučnim ministrom (v spisu La poesia di Dante, Bari, 1921, str. 70): »To je namreč njegova največja vrlina, da je krščanski pesnik, to je: opeva nam krščanske resnice... potem, ko se je sam pogreznil z vso dušo v njih vsebino in obliko, opeva potem, ko jih je čudovito vzljubil in sam v sebi doživel.«

Sicer pa imamo še en dokaz, da je bil Dante res krščanski pesnik, podaja nam ga največji pesnik tretje Italije — Carducci, pesnik satanizma. V odi »In una chiesa gotica« poje, kako je Dante v gotski katedrali florentinski zagledal Beatrico in kako mu je po smrti postala »bogstvo«, voditeljica k Bogu, toda on, Carducci, ne veruje več v — »semitskega boga«.

»Addio semitico nume!«

Kaj čuda torej, če sv. oče ob koncu okrožnice toži, da mladina italijanska ne more imeti koristi od Danteja, ker ji učitelji jemlje verske temelje. Zato sklepa z željo, naj bi jubilej zopet odprl pravo umevanje Commedie, ki je imela — po izjavi Danteja samega (Pismo na Cangrande iz Verone, X, 15.) — poleg estetičnega tudi moralni namen, da oddalji ljudi, ki živijo na tem svetu, od nesreče, t. j. od greha, in jih pripelje k pravi sreči, t. j. k milosti božji.«

—:—

H koncu še par besed! Čemu naj čitamo Danteja? V »Lj. Zvonu« (1917, št. 12) čitamo, da je pisatelj Fr. Maselj-Podlimbarski tedaj, ko je bil najbolj žalosten, čital Danteja. Da, kadar si sam, zapuščen, v Danteju boš našel mir: ni namreč pesnitve, ki bi nas tako daleč proč vodila od vsega svetnega hrupa kakor Dantejeva Divina Commedia. In kaj še pridobimo ob tem čitivu? V 546 prekrasnih primerah, slikah, vzetih, kakor omenjeno, iz vseh strani prirode, se ti razbistri pogled za vso prirodo, obenem pa se ti odpre velika resnica, da »Bog piše svoje misli v prirodo, tako je vsak njen delček črka božjega pisavca.«

Slovenska „moderna“ in Dante.

Spisal dr. Jože Puntar.

Ves kulturni svet slavi letos ime enega izmed največjih duhov v zgodovini človeštva. Dantejevo ime bereš v časopisu, njegovo ime slave kulturne revije, prirejajo se slavnostne številke in slavnostni govorniki se spominjajo pomena njegovih del za občo kulturno zgodovino in razvoj slovstva v Evropi izza tistih dni, ko je svoji domovini zapustil svojo »Divino Commedia«.

Pred dobrimi sto leti je bilo, ko je »mlada« umetnost z imenom »romantika« dvignila svojo glavo čez vso kulturno Evropo in z bratoma Schlegloma na čelu pričela iskati razlike med staroklasično in novo moderno lepoto. Tiste dni je bilo, da je »nova« šola pokazala na Danteja kot prvega početnika moderne poezije in umetnosti. Njegova dela, zlasti »Divina Commedia«, so veljala za vzor novostrujarjev v umetnosti in poeziji.

S krščanstvom je nastopil, tako je učila nova umetnostna truja, v življenje in snovanje modernega človeka nov princip organizacije. S tem pojavom se pričlenja nujno tudi novo pojmovanje človeka in s tem premenjenim svetovnim nazorom tudi novi nazori o idealnem človeku, torej tudi o novem idealnem predmetu v umetnosti.

Zakaj s pojavom krščanstva kot svetovnega nazora v evropski družbi se je pričela tudi nova — umetnost, dihaloča višje vodilne moči, ki odločilno urejuje življenje posameznika kakor narodov in vse človeške družbe. Divina Commedia in Krst sta v bistvu slavospev večne Harmonije, ki je upodobljena v stvarstvu, sta poklon dveh umetnikov-poetov silni Lepoti in vseobsegajoči Ljubezni.

Kdor hoče globlje umeti Črtomirov »krst«, pojdi in beri 28., 29., 30. in 31. spev »Vice«, zaglobi se v nebeško glorio »Raja«. Nikdar ne boš mogel več trditi, da njegov »krst« ni utemeljen, pač pa moral priznati, da je naravno psihološko in metafizično decela motiviran.

Zakaj človek, ki je z Dantejem šel skozi Pekel in Vice, prepotoval vse skrivnosti deveterih nebes ter se potopil v skrivnosti »nebeške rože« v Empireju, ne bo dvomil, da tudi Črtomiru ni moglo biti drugače ob pogledu na vzvišeno krasoto vse žive in mrtve narave tam ob slovenskem »Paradiso terrestre« kakor je bi-

lo Danteju ob reki Lete in Evnoe, ko je zagledal nenadno svojo mladostno znanko v nebeški slavi, ali kot mu je bilo tam v Paradižu ob pogledu na tretjo vrsto »nebeške rože«, kjer je sedela poleg Rahele v najbližji bližini same Praljubezni — Beatrika, blagoslovljena in blagoslov čedeča devica svetnica.

Ob Dantejevemu spominu — slavimo tudi mi svojega poeta umetnika, da nam je ustvaril v malem to, kar veliki Italijan svojemu narodu v ponos in širo slavo. »Krst« pri Savici naj nas ne bo sram vzpričo veličastnega vespeva »Divine Commedie«, ker je časten odjek istega velikega genija, ki je osebi slovenskega poeta umetnika oživil delo enake trajnosti vsaj za svoj mali, kakor Dante za svoj veliki narod.

Ob šeststoletnici velikega mojstra, ki je ustvaril svojemu narodu »domačo govorico«, jo dvignil v nebotične višine in posadil na kraljujoče mesto stare latinščine, se mora spomniti tudi sleherni Slovenec, kako je genij velikega slovenskega poeta umetnika ustvaril svojemu narodu — pesniško umetniški jezik v dobi, ko je vsenaokrog bujno rodilo pesništvo krasne sadove, v slov. pa so se komaj napovedovali ponižni glasovi čudovite Orfejeve lire.

»Nova pisarija« — dolce stil nuovo! Visoko je dvignil poet naš jezik, kot je dvignil italijanski govorico svojega, v političnih bojih izkrvavelega naroda. Visoko je dvignil ideal žene do Marijine višine, kakor tudi slovenski idealist — v Bogomili.

Kadarkoli danes misliš na »novo pisarijo« v slovenski moderni, spomni se na istega, ki je ustvaril »dolce stil nuovo« v svoji »Viti Nuovi«!

Sonet »Matevžu Langusu« je dokument o tem, da Prešeren ni zaman študiral tudi poeta-umetnika, ki se ga je spomnil med nesrečniki v svoji »Glosi«.

Toda pomniti treba, da je prišla pobuda za vse to, kar imamo v »Poezijah«, zlasti pa v »Krstu«, od bratov Schleglov pod vodstvom nekoga, ki je študiral vso evropsko literaturo iz originalov, poznal tudi Danteja do zadnjih fines — namreč Čopa.

Od leta 1819. pa do smrti 1835. je ohranil ta veleestet svojo veliko ljubezen

do Danteja, ki je bil njegov ljubljeneec zlasti iz leta 1824. tam v »sarmatski pušči« — Iovski.

Dantologu Čopu velja Prešernov veličastni nagrobnik »Krst pri Savici«, slovenska »Divina Tragedia«.

Ali ni resnična tragika v našem narodu, v naši umetnosti, poeziji tudi sto let

za Čopom in Prešernom, o Cato Uticensis?

»Krst pri Savici« je za nas Slovence večna pesem žalujka. In vendar je v nji pečat ves svet prenavljajoče božje ljubezni:

L'amor che muove il sole e l'altre stelle.

Dante Alighieri.

Dante Alighieri: La Divina Commedia.

33. spev „Raja“.

Prevoda »Divine Commedie« nimamo še celega. Prvi se je bil poizkusil Koseski in prevedel »Pekel«; ta prevod ni uporaben. Drugi ga prevaja v »Dom in Svetu« dr. Josip Debevec in mu piše bogat komentar. Upamo, da dobimo v kratkem celoten prevod. Tretji je bil Župančič, ki je krasno prevedel že več spevov

»Pekla«. Dr. Aleš Ušeničnik pa je v Času l. 1914 (str. 472-485) prevedel 33. spev »Raja«. Da podamo čitateljem en primer Dantejeve velike pesnitve »Divina Commedia«, prinašamo ta prevod, ki je dober.

V glavnem je razlaga »Raja« že v prejšnjih člankih. Bogatega komentarja ne objavljamo v celoti, ker bi tu pa tam sa-

mo motil. Verz 1-31 je molitev sv. Bernarda k M. B. V prvem verzu: Sinu hči: Marija je mati božjega Sina in obenem kot stvar njegova hči. 85-91: Dante gleda božjo vse popolnost in enovitost. 115-126: Dante zre skrivnost sv. Trojice. 127-141: Dante zre, razmišlja in spozna misterij Učlovečenja.

- 1 Devica Mati, Sinu hči, prelepa,
Ponižna in visoka nad stvari ti,
Zamisel večna božjega ti sklepa!
- 4 Ah ti si, ki v lepoti čudoviti
Tak sij človeški si naravi dala,
Da Stvarnik ni zavrnil stvar nje biti!
- 7 V telesu tvojem se je spet užgala
Ljubezen, ki vsled nje moči žareče
Nebeška tukaj roža je poglala.
- 10 Tu solnce nam ljubezni plameneče,
Kar doli smrtno jih telo še nosi,
Studenec njim si nadeje kipeče.
- 13 Velika in mogočna ti tako si,
Da želj polét mu lét je brez peroti,
Kdor tebe, milosti želeč, ne prosi.
- 16 Ne le, kdor k tebi pribeži, v dobroti
Pomagaš svoji mu, o mnogeprati
Mu sama milo prihiš naproti.
- 19 Ti dobrotljiva, usmiljena si, Mati,
Ti milosrčna, vsa se v tebi druží,
Kar v stvari je kateri blagodatí. —
- 22 Glej ta, ki stal ob temni je kaluži,
Duhove zrl do tu od dna vsemira,
Njih muke, up in kar veselju služi,
- 25 Zaupno k tebi se za moč ozira,
Da dvigniti bi mogel se še više,
Dozreti mogel blaženstvo do víra.
- 28 Želelo mi tegá srcé si mî še,
Kot zanj želi, o prošnji ne zavrní!
Vsebitje moje prošnje k tebi diše:
- 31 S prošnjami mojimi ti svoje strni,
Meglé njegove smrtnosti preženi,
Radosti vse mu prvi vir razgrni!
- 34 Ugodi še, kraljica, prošnji eni,
Ki moreš vse, kar češ: srcé ti kliče,
Ne daj v oblast ga strasti več nobeni!
- 37 Čujéč zmaguj ti v njem, kar k strasti mîče —
Glej zanj proseče blažene tu zbrane,
Ki z njimi roke sklepa Beatrice!
- 40 Oči, Bogu preljube, spoštovane,
V prosivca uprte, so mî priče bile,
Kako so drage ji molitve vdane.
- 43 In kvišku so nato se obrnile —
Stvari oči nobene k luči večni
Ne zro tako pač čiste in premile!
- 46 In jaz, ki bližal dopolnitvi srečni
Sem želj se vseh, utéšil, kot pristaje,
Medlenja v sebi žar sem neizrečni.
- 49 Bernard mî je namígal, se smehljaše,
Naj kvišku se ozrem, a sam že preje
Izpolnil bil njegove sem migljaje:
- 52 Zakaj vse bolj, čisteje in čisteje,
Pogled se moj je vtopljal v svetli žarek
Previšnje luči, sama ki iz sé je.
- 55 Poslej je vidu bístre bil prejarek,
Da mogla bi slediti mu beseda,
Spomin slediti mogel in preudarek.
- 58 Kot oni je, ki sanje v spanju gleda
In ko zbudi se, še ima občutje,
A kar je gledal, prěšlo je brez sléda,
- 61 Tako sem jaz: kot sen da vse presnut je,
Izgubil skoraj videnj sem spomine,
Ostalo v duši sladko je ganutje.
- 64 Tako pod solncem toplim sneg izgine,
Tako razgnal je piš Sibilje reke,
Na liste pisane lahne sušine.
- 67 O luč prevíšnja, ki nad vse izreke
In vzvišena nad vse si smrtne pojme,
Užgi v spominu mi le iskre neke,
- 70 Vsaj médle videnja mi vrni dojme,
Okrépi malce slabo moč jezika,
Naj spomni tvoje glorijske duh moj me!
- 73 Če tétna le se obnovi mî slika,
Spozna po spevu mojem rod bodoči,
Kak zmaga slave tvoje je velika!
- 76 Tako vsega me žar prevzel je žgoči,
Da bil bi zblodil se tedaj nemara,
Če vanj ne bil bi zrl iz oči v oči.
- 79 A zročemu, spominjam se, brez kvara
Le rastle moč je, dokler da spojil je
Moj vid z Močjo neskončnega se žara.
- 82 Da zmogel sem, o milosti obilje,
vtopiti v luč se, večno, neizrečeno,
Dotlej, da v gledanju se vid použil je!
- 85 V globini videl sem, kako vse v eno
Z ljubeznijo se veže v večno vítje,
Kar po veselstvu tu je razpršeno.
- 88 Podstat, pritika in vse njiu bitje
Tako v prečudnem se edinstvu spaja,
Da vse, kar pravim, svít le enovit je.
- 91 Dej videl sem, ki to enoto daja,
Zakaj le misel mî na to že slád je,
Ki s čutjem sladkim dušo mî napaja.
- 94 A híp le več spominu truda zadje,
Kot zgoda pred dva tisoč petsto leti,
Ko zrl morje sled je prve ladje.
- 79 Tako v radosti duša je zavzeti
Upirala poglede nepremično
In zroč le bolj je koprnela zreti.
- 100 Kdor se zazrl v luč je to resnično,
Da še obrnil bi moči želenja
Od nje drugam, nemožno je in nično.
- 103 Zakaj dobrosti, ki je cilj hotenja,
Vsa polnost v njej je: zunaj nje le borna,
Popolna v njej, nezmožna popolnjenja. —
- 106 Odslej beseda mî še bolj okorna:
Celo, kar pomnim, kot jecljaj detinji,
Ki iščejo mu prs še ustna zorna.
- 109 Ne, kot da v žive luči té edinji
Kdaj manj, kdaj več popolnosti proseva,
Zakaj neznan na vek je izpremin ji,

- 112 A vid, ko zrê, vse bolj se ožarjeva
In kot da menja žar se enoviti,
Ko menja sam se, vidu se dozdeva.
- 115 V globini jasni, v luči čaroviti,
Troj krog zazrl sem, kot trojna zarja
Sijal je: barv treh, a ene biti.
- 118 Kot mavrica od mavrice, odzarja
Od prvega se drugi, ogenj tretji,
Ki krog oboj obenem ga izžarja.
- 121 Ah, kdo povedal v praznem bi početji,
Kar zrem še zdaj, ko sled je le minljiva
Tegá, kar gledal v tistem sem zavzetji!
- 124 O večna luč, ki sama v sebi biva,
Ki sama se spozna, ki se v spoznaní
V ljubezni ljubi večno ljubezniva! —
- 127 Ko gledal dlje s svetlobo obsijani
Sem drugi krog, ki svit je svita čisti,

- Zazrl prikáz v notrini sem neznani:
- 130 Kot slikan bil je svit, a v barvi isti,
In lik imel človeškega je lika —
Zamaknjen ves strmel v prizor sem tisti.
- 133 Kot oni, ki razmér ga najti mika,
Da mero krogu točno ugotovi,
In misli, misli, a ne najde stika,
- 136 Tak bil sem jaz ob tej prikazni novi:
Strmel sem v lik, kako se s krogom sklada,
Kako ima li k biti se njegovi.
- 139 Zaman! — Kar šine v dušo iznenada
Nov svit: in stik, očém prej nedosezen,
Zazrla mi je duša, zreti rada. — —
- 142 Tu duh zastal — nemoč je segla čezenj — —
A že mi kakor mirni tek kolesa
Želenje vse gibala je Ljubezen,
Ki giblje solnca in vseh solnc nebesa.

Dantejevo srečanje z Beatriko.

Dantejeva jama pri Tolminu.

Po S. Rutarju-Venceslav Belé.

»Dantejeva jama« blizu Tolmina na poti proti Zalazu je splošno znana; znana je tudi pripovedka, da se je v tej jami skrival takrat izgnani, danes tako slavní italijanski pesnik Dante Alighieri, vsled česar je jama dobila svoje ime.

Ker hočejo nekateri ljudje zlorabljati omenjeno pripovedko v neupravičeno dokazovanje o italijanstvu naše dežele pred šeststoletji, zato navajamo objektivni zgodovinski resnici na ljubo in kot nekako drobtinico k letosnji proslavi šeststoletni-

ci Dantejeve smrti nekaj podatkov o »Dantejevi jami« in njeni pripovedki.

Drugih podatkov nisem imel pri rokah, zato navajam to, kar piše o »Dantejevi jami« S. Rutar v svoji knjigi: Zgodovina Tolmanskega. (Gorica 1882.)

Str. 31. — Pripoved terdi, da je patrijarh Gaganò della Torre (1318-1332) l. 1319 slavnega italijanskega pesnika D a n t a u Tolminu gostil. —

Str. 82. — Drugi še imenitnejši mož, ki je oja obiskal Tolminsko, bil je najve-

čji italijanski pesnik Dante Alighieri (1264-1321). O njem se pripoveda, da je l. 1319 za časa patrijarha Pagana u Tolminu bival in tu nekaj spevov svoje »božje komedije« (o peklu) zložil. Pripoveda se, da je veliki pesnik noči preživel na tolminskem gradu med vitezi in gospémi, dneve pa u jami, ki je po njem ime dobila »Dantova jama« (ali zalaška jama). O mraku so ga baje večkrat videli v rudeči obleki pred jamo sedeti. (F. Coronini, *Die Patriarchengräber von Aquileja*, str. 144.)

V povesti »Dantova jama«, spisal Iv. Kuk (natisnjena v Einspielerjevem *Prijetlu* l. 1855, l. 2. str. 41 in nasl.), omenja se, kar ljudje tudi pripovedajo, da je nekdanj v zalaški jami nek puščavnik prebival.

Str. 225-6. »— Ali pripovedi o Dantovem boravljenju v Tolminu so le izmišljene. Abbate Bianchi je natančno iz listin dokazal (*Del preteso soggiorno di Dante in Udine ed in Tolmino*; Udine 1844), da so vsi pisatelji zajemali vest o Dantovem bivanju v Vidmu in Tolminu iz Giovanna Candida (*Commenti Aquilejesi* 1521), in da jo je ta zopet vzel iz Platine (*Le vite dei Pontifici*), kateri pa piše, da je šel Dante iz Firenze v Forum Livii (Forli), a ne v Forum Julii, kakor je Candido zamenjal.

V drugi polovici XV. stoletja pošlje beneški senat Jakopa sina Valvasona iz Maniaga kot svojega komisarja na Tolminsko, naj bi pregledaval te kraje in poročil, kje bi se dale majhne trdnjave napraviti za ložo brambo pred turškimi napadi. Prišedši na Tolminsko čudil se je Jakop prirodnej lepoti naših gora in dolin, ter mislil, da je našel one kraje, katere Dante popisuje (*Purgat. cant. XXVII*).

Tak nas je troje tam prenočevalo: kozica jaz, a ona dva čuvaja, obdani z dveh strani z visoko skalo (jamo.)
Prev. J. D.

Jakop Valvasone je bil tudi v zalaški jami in zdelo se mu je, da je bral na jednom kamnu Dantovo ime zapisano. Zato se je prepričal, da je Dante s patrijarhom Paganom v Tolminu prebival in v životopisu tega patrijarha piše Valvasone tako:

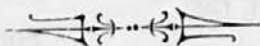
»S Paganom je bival v veliko zadovoljnost Dante precej časa, in z njim je pogostoma obiskal lep kraj Tolmin, grad ležeč v neriških hribih nad frijulskim Čedadom do 28 milj; kraj v poletni dobi zelo prijeten zaradi lepote in neverjetne množine bistrih in zdravih studencev in rek, zaradi zelo zdravega zraka, zaradi višin gora in strahovitih globeli dolin, zaradi zelo tesnih sotesk in novosti kraja, kateri ima na sebi mnogo barbarskega, družji pa s strahovito lego prijeten razgled polj, potokov in rodovitnih in dobro obdelanih njiv. V tej tako čudoviti pokrajini, ki se zdi ustvarjena za razmišljanja modrijanov in pesnikov, se misli, da je Dante na ljubo Pagana spisal nekaj odstavkov sanjske pesnitve, kajti kraji, ki jih je v njih popisal, so tem zelo podobni: s tem mnenjem se strinja to, da do današnjega dne imenujejo neko skalo, ki leži nad reko Tolminko »Dantejev sedež«; poročilo je od ust do ust ohranilo spomin, da je on na tem kraju pisal tudi o naravi rib.

(Bianchi, o. c. pg. 167-168).

Tako se je izcimila povest o Dantovem bivanju v Tolminu. Naslednji pisatelji so jo prepisovali jeden od drugega in nazadnje se je razširila tudi med ljudstvo. To se je dokazovalo celo iz Boccaccijevega pisma Petrarki, v katerem se bere, da je Dante obiskal na svojem potovanju tudi »antra Julia Pariseos«. A pod tem se ne sme razumeti kaka jama v julskih Alpah, nego neka šola v Parizu.

Bianchi je z veliko zgovornostjo dokazal, da Pagan l. 1319, ni bil v Tolminu, in da tudi Dante ni mogel onde prebivati. Pri tej priložnosti govori precej zaničljivo o »tolminskih barbarih«, češ da oni niti niso bili vredni, tako velikega pesnika, kakor je Dante, med seboj imeti in gledati ga.

Iz teh kratkih podatkov je razvidno, da Dante omenjenega leta in tudi drugače skoraj gotovo nikdar ni bil v Tolminu, toliko manj, da bi bil prebival kdaj v Zalaški jami, vsled česar nosi ta jama povsem neopravičeno znano ime »Dantejeva jama«. Razvidno je tudi nasprotnikom te resnice, da je bil takrat Tolmin slovenski.

Par drobtin.

Dante v slovenskih prevodih. — Leta 1878. je Letopis Slovenske Matice objavil prvi slovenski prevod »Pekla«, ki ga je oskrbel **Jovan Koseski** — slabo in neužitno. — Leta 1910. je pričel Dom in svet prinašati nov prevod v pravih tercinalih z razlago izpod peresa slovenskega dantologa drja. **J. Debeveca**. Dozdaj sta prevedena prva dva dela Divine Commedie: Peki in Vice. Letošnji Dom in svet je prinesel začetek Raja. Naj bi dr. Debevec čimprej dovršil svoj lepi, z izborno razlago spremljani prevod! — »Čas« l. 1914. je priobčil 33. spev Raja od drja. **Aleša Ušeničnika** in v »Slovanu« 1912. pa je naš veliki **Oton Župančič** objavil Pekla l. spev v nad vse lepem prevodu; za »Dantejev zbornik« drja. Resa, ki izide prih. mesec v Ljubljani v razkošni opremi, je isti pesnik prevedel Pekla peti spev (Franciška da Rimini). — V ostale jezike pa je bila »Divina Commedia« prevedena **po enkrat**: v latinski, katalonski, kastiljski, prevansalski, danski, švedski, rumunski, češki in ruski jezik. **po večkrat pa**: v francoski, angleški, holandski, nemški, poljski in hrvaški jezik, **deloma pa**: v armenski, hebrejski, novogrški, portugalski, sanskritski, madjarski, bolgarski in hrvaški. Literatura o Danteju in o njegovih delih presega desetisoče del v vseh velikih jezikih.

Dantejeva jama. Prevod onega mesta iz 27. speva »Vic« se glasi:

Naravnost pot se pela je med skalo,
v to smer, da so pred mano v tleh gubili
se žarki solnca, ki je nizko stalo.
A malo le stopnic smo prestopili,
po senci ker smo moji ugašujoči
solnca zaton — za nami — zapazili.
In preden svod neba, prostirajoči
v brezdalj se, z eno barvo se prepregel
in dana vsa oblast bila je noči,
nas vsak na eno je stopnico legel;
da dalje nismo mogli, ni zlomila
nas volja — strmi pot je to dosegel.
Kot čreda koz, ki drzno so drville
prek slemen, umiri se, ko prežveka,
ko s pašo so se dobro nakrmile,
in v senci ždijo, solnce ko pripeka;
pastir, na palico se naslanjaše,
pri njih, ki dan v njih službi mu poteka,
čez noč pa one, pod vedrim nebom, raje
pri čredi bi se mirno mu ležalo,
da divja zver mu ne razžene staje:
tak nas je troje tam prenočevalo:

kozica jaz, a onadva čuvaja,
obdani z dveh strani z visoko skalo.
Neba le košček sem iz tega kraja
in zvezd le malo videl, ki pa bile
so večjega in bližjega sijaja.

Dante Italiji.

V 4. spevu Vic poje Dante, ko vidi, kako se Virgil in Sordello, trubadur iz Mantove, ljubita na onem svetu in se spomni na neslogo rojakov na zemlji:

»Italija robska, domovina jada,
v viharju brez krmarja brod, gorje ti,
ne več dežel gospa no — hiša smrada!
Ta duša plemenita,¹ ko na sveti
je onem čula sladki glas krajana,²
s častjo kak je hitela ga sprejeti!
In ti?³ Z vojskami vsa si razrvana;
meščan, živeč za istimi zidovi
in jarki, grize, kolje someščana!
Naj ploye oko nad morja ti bregovi,
v osrčje naj pogled se ti obrača:
kje v tebi, jadni, so miru sledovi?

V Italije vseh mestih gospodari
tiranstvo strank, in si dobi Marcela
že vsak čvekač, da stranko le si ustvari!
Florenca moja, lahko si vesela,
da tebe moja tožba se ne tika;
za to si s svojim ljudstvom poskrbela!
Drugod um v prsih skrivati jih mika,
da z loka se ne sproži in ne sname;
tvoj narod nosi konec ga jezika!
Drugod bojijo javnih služb se rame;
tvoj narod — nepozivan — k njim se rine
vpijoč: Sem z njimi! To se vse prevzame!
Kes, dosti vzrokov, da te vrisk ne mine:
denar imaš in mir in zmisel pravni...
Kdor ne verjame, Tvoje gleda čine.
Atene in Sparta, mesti starodavni,
zakonov materi, svoj slavnoznani
pred tvojim skrijeta naj red državni,
ker tvoji so zakoni tak pretkani,
da že v novembru ne drži, kar stkala
oktobra si v posvetovanj dvorani.
Hej kolikrat, kar pomnim jaz domala,
z zakoni, novci, uradi, običaji
si prelevila se in premenjala!
Le jasno sodi o svojem položaji:
bolnice tiste si podoba prava,
ki, ker počitka pernica ne dá ji,
s tem lajša bol si, da se premetava.

¹ Sordello.

² Danteja.

³ Italija.

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

IX.

Tone je kmalu uredil svoje gospodarstvo, popravil, kar je bilo nujno potrebno, in odložil, kar se je dalo brez škode odložiti. Dokler je imel opravkov čez glavo, ni utegnil na druge reči misliti; ko pa je prišlo delo v pravi tir in teklo gladko naprej, je začutil, da mu je hiša prazna. Marsikak večer, ko je sedel sam in premišljeval, kaj se je že storilo, kaj pride drugega dne na vrsto, ga je obšel dolgčas. Kako prijetno bi bilo mlado družico pri sebi imeti, kateri bi mogel zaupati vse svoje misli, svoje nade, svoje načrte, kateri bi mogel odkriti vse svoje srce. Tone je pomislil, da je zdaj sam svoj gospodar, da mu smejo starši pač svetovati, ukazovati pa ne več in zlasti da mu nima nihče vlevati, kje naj si išče sreče za življenje. Spomnil se je Olge, spomnil svoje besede in si dejal, da jo je treba izpolniti, ker so padle ovire. Težilo se mu je tudi po Tončku in čez Božič ga je hotel doma imeti. Povedal je materi, da pojde po fanta, in pred svetim večerom ta dan je napregel navsezgodaj in se odpeljal.

Polje je pokrival južen sneg in razgled je zastirala vlažna megla, ki se je zgoščala nad krivinami tihega potoka. Redko rjavo listje je žalostno viselo na bukovem drevju, se trgalo in padalo počasi na mokra tla. Leno se je vzdignila osamel, vrana, ko se je približal voz, z gole veje, se izpreletela in obsedela na bližnjem drevesu. Voz je tiho drčal po mehki zemlji, podkev je peketa ob kamenju in gosto sapo je pihal konj v sivo meglo. V debelih kosmih je po malem naletaval nov sneg.

Tone se je bil zavil v plašč, prepustil vajete konju in svoje misli domišljiji. Stopil po pred Olgo, jo prijel za roko, ponovil svojo moško besedo in razložil, da ni zdaj nobene ovire več skupni sreči. Ona bo nekoliko zardela, se nekoliko izgovarjala, potem pa se vdala in on jo bo stisnil na svoje srce in bral iz njenih oči svojo srečo. In vse svoje življenje bo posvetil njej in njeni sreči. Kaj pa Tonček? Da, tega tudi ne bo pozabil; tudi on mu je k srcu prirastel. Dobro, da nevesta ve, da se oče ne more ločiti od sina; dobro, da ima ona sinka tudi tako iz srca rada. Da bi le dobil Olgo doma! Toda kje hoče sicer biti? Saj nima več doma. Morda pa pri stricu. Tonetu je prišlo na misel, če ni morda Olga zamerila njemu, da je njegov

oče pognal njenega iz hiše. Toda, če bi ga Jarnik ne bil, pognal bi ga kedo drug, in kar je oče zapravil, lahko hči na lepem zopet dobi.

Voz je zavil počasi zopet navkreber in Tonetu so se misli nekoliko vznemirile. Bog ve, ali je Olga še tiste volje, kot je bila poprej, ali ni morda druga ljubezen izpodrinila prve. Želel je in bal se je odločitve in sklepal je, da bo treba, če izide današnji dan po sreči, s poroko hiteti. Odlašanje rodi pomiselke in pomiselki odlašanje; pomiselki in odlašanje pa razdirajo zaroke.

Pošteno je že snežilo, ko se je pripeljal Tone v Podlog. Pustil je konja in voz pri krčmarju in se napotil v šolo do Škendra. Z njim je hotel najprej govoriti, da bi izvedel, če je Olga huda zaradi doma.

Škendra ni dobil doma; odšel je bil v Mokronog.

»Kje pa je Tonček?« je vprašal, neprijetno presenečen.

»Tonček?« je dejala strežnica. »Najbrž pri gospodični učiteljici. Tja stopite! Tam ga boste dobili.«

Pokazala mu je hišo, kjer je stanovala Olga, in v nestrpni negotovosti je hitel Tone doli.

»Tončka ni notri, ker je hiša tako tiha,« si je mislil Tone. »Tem boljše; se bova lahko sama pogovorila.«

Potrkal je in spoznal Olgin glas, ki je vabil, naj vstopi. Odprla je sama vrata in stala sta si nasproti.

»Olga«, je dejal Tone in ji podal roko. Olga je prebledela in ga začudena gledala. »Ali me ne poznaš več?« je dejal Tone. »Prišel je čas in prišel sem jaz, da izpolnim besedo, ki sem ti jo zastavil. To veš, da je tvoj oče prodal posestvo.«

»Prodal posestvo?« se je zavzela Olga. »Jaz nič ne vem.«

»Tam sem zdaj jaz gospodar in tebe hočem imeti za gospodinjo. Najini sreči je pot odprta. Ali pojdeš z menoj?«

Olga si je zakrila obraz, prosila Toneta naj sede, in sedla njemu nasproti.

»Zakaj ne govoriš?« je prekinil Tone molk in gubančil čelo.

»Tone«, je dejala čez nekaj časa, »ne zameri, če jaz ne morem sprejeti tvoje ponudbe! Ostaniva prijatelja, če pojdeva tudi vsak svojo pot!«

»Kaj se to pravi, Olga? Zakaj govoriš tako? Ali si nejevoljna, ker smo ku-

pili tvojo domačijo? Zdaj ti jo ponujam nazaj.«

»Ne, ne, Tone. Ali ste jo kupili vi ali kdo drug, to je brez pomena; ampak visoka stena se je dvignila med nama.«

»Kakšna? Jaz ne poznam nobene.«

»Poznal si jo in jaz upam, da jo zopet spoznaš.«

»Ti meniš na mojega sina.«

»Dá in na njegovo mater.«

»Ne govori mi o njej! Ona ni vredna tega imena, ker je zavrгла svojega otroka. Jaz je ne poznam več.«

Tedaj so se burno odprla vrata in v sobo je prikičal Tonček in vlekel za seboj Metko.

»Gospodična Olga, glejte, kaj sem dobil!« je zakričal in vzdignil in pokazal lesen voziček in umolknil, ko je zagledal očeta.

S strupenim pogledom je ošinil Tone Metko, prekrižal roke na prsih in strmo gledal sina, ki je stal prestrašen pred njim. Metka se je bila umeknila v kot in si zastrla s predpasnikom obraz.

»Kaj pomeni to?« se je obrnil Tone proti Olgi. »Tonček, sém k meni; ta ženska pa mora ven, iz hiše!«

Metka se je vrgla predenj na kolena in začela prositi, naj ji pusti otroka ali pa vsaj dovoli, da ga bo videla vsak dan. Za deklo naj jo vzame in služi! nju bo vse življenje; za ženo pa naj si izbere, katero hoče; njej in njemu bo ona pokorna in nobene žale besede ne bosta slišala iz njenih ust; nobena zavist ne bo prevzela njenega srca. Kakor se nadeja on usmiljenja od Boga, tako se naj nje usmili, ki je že toliko trpela za svoj greh; pozabi naj, kar je zapeljana in zaslepljena njemu in otroku hudega sterila; spomni naj se pa nekdanjih prisrčnih besed, katerim je verjela in ki njej ne izginejo nikdar iz srca.

Ko je videl Tonček, kako se Metka joče, se je tudi on v jok spustil in objel Metko okoli vratu. Oče ga je zgrabil za roko in potegnil k sebi.

»Pusti to žensko!« je dejal med zobmi. »Ciganka ne zavrže svojega otroka in žival brani svoje mladiče; ta pa je hujša; ta nima srca.«

»Metka, nikar ne jokaj!« je ihtel deček in se trgal iz očetove roke, da bi stekel k Metki.

»Olga, ali si mi to ti napletla?« se je obrnil Tone do učiteljice.

»Gospodična je nedolžna,« je dejala Meta. »Jaz sem se ji vsilila v hišo; jaz se

nisem dala odgnati, ker se ne morem ločiti od otroka.«

Olga se je zagovarjala, da prej tudi ona ni poznala Metke; ko pa je izprevidele, kako krivo jo sodi, ko je zvedela, da je postala nesrečna žrtva nepremišljenih spletk, žrtva iz ljubezni do očeta svojega otroka, se ni mogla pregrešiti proti naravnim zakonom.

»Kdo je prvi poteptal naravne zakone?« je siknil Tone, odrinil mater, ki se je po kolenih plazila za otrokom, in odpeljal jokajočega dečka, jezen na Olgo, na Škendra in na Metko, ker jih je dolžil, da so mu namenoma nasnovali zaroto in od-tujili sina. Olga je mirila in zadrževala Metko, ki je hotela po sili iztrgati očetu otroka iz rok.

Tone se ni dolgo mudil v gostilnici; mudilo se mu je v Mekronog, da bi dobil Škendra, in tam je tudi hotel kositi. Hitro je napregel, zavil dečka, da ga ne bi zeblo in se odpeljal. Tonček je tiho ihtel, oče je pa preudarjal, kako se je moglo vse tako neprijetno naključiti in razdreti vse njegove nade. Meta seveda je začela; tej se ni čuditi; ta je naravno prizadeta; s sinom hoče dobiti očeta. Kaj pa Olga? Njene besede so prazni izgovori. Če bi ga res ljubila, bi ne bila Mete sprejela. A njega bi se bila lahko tudi drugač odkrižala; Mete ni bila treba klicati na pomoč. Zakaj ni govorila odkrito? Najbolj čuden se mu je zdel pa Škender, kaj bi bilo tega nagailo, da je odkril Tončku, kar mu je oče prikrival, dokler bi se dalo.

»Kdo pa ti je pravil, Tonček,« je vprašal, »da je Meta tvoja mama?«

»Meta moja mama?« se je zavzel deček in pogledal z dvomljivimi očmi očeta. »Oh, to bi bilo lepo! Jaz jo imam tako rad in kako prijetno je tam, kjer je Meta doma! Glejte tam cerkvico! To je Sv. Peter. In tam smo hišo s slamnato streho! Tam je doma Metka.«

Deček je počasi pripovedoval, kako so mu tam stregli; Tonetu pa je bilo neprijetno pri srcu, ker se je bil zarekel; tolažil se je z upanjem, da bo deček tem laže pozabil, čim manj je poučen; samo ločiti ga bo treba, odpeljati iz nevarnega kraja. A kako si je mogel on misliti, da zajde v resnično nevarnost, ko je bežal pred namišljeno! Olgo je izgubil; ali naj izgubi še Tončka?

Dalje.

Na očetovem grobu.

Oče, evo zopet mene.
Tvoja hčerka išče tebe :
Zdaj je bolna, naglo vene ;
Ne pozna več danes sebe.
Kdaj sem zadnjič tukaj bila?
Velo cvetje veler žene !
Pot sem skoro že zgrešila.
Tvoja hčerka naglo vene.

To sem ti hotela reči...
Ah, a solzo duši, davi !..
Oče, kje je cesta k sreči ?
Pustil hčerko si v pušavi.
Srečna ne bo več nikoli.
Ve, kaj kupa je gorjupa.
Še k Bogu zdaj več ne moli.
In ničesar več ne upa.

Ah, s teboj bi bila večno !
Tudi ti še iščeš mene ?
V grobu le živi se srečno.
Tvoja hčerka naglo vene.

Petrovič. — Poslovenil A. Gradnik.

C. Pissaro . Pošta.

Ti si me vprašal, brat...

Ti si me vprašal, brat, če sem še živ,
če še v solncu sanja duša moja
kot v tistih dneh, ko sred življenja boja
sem stal kot hrast, pod vetri nevpogljiv...

Res: zdaj ni solnca več... in dan je siv,
in trudna tudi nog je mojih hoja,
kot da želela duša bi pokoja
si večnega sred tistih božjih njiv.

O ur mladosti naše dih odbegli
in zlati sni o sreči, moči, časti,
ki naši upi niso vas dosegli,

prišel je hip in morali ste pasti !
A ko pod noč mi v grob se bomo vlegli,
pa videli vas bomo drugim rasti...

Janko Samec.

V Smrlinju.

Napisal Narte Velikonja.

VI.

Filipa je vrglo iz spanja o polnoči. Sanjal je strašne sanje: Polonco je vlekel krvav polnag dedec za kite. Zalka je grizla dedca v lopataste roke.

»O, saj so le sanje!« si je prigovarjal in videl, da leži z glavo navzdol. Ko je sedel, se je spomnil župnikove pridige. »Ali uganja skoro res tako pohuišanje? In zakaj je Lah prišel v kraj? Polonca na tudi ni taka, da bi ne šla, ko vidi, da bodo ljudje pljuvali za njo. Dopovem ji, saj sama ne ve, kako jo sramotè.«

In odpravil se je kakor v sanjah. Zavihal si je ovratnik in potisnil klebuk na oči. Zunaj je bila tema in mrzla sapa mu je dahnila v obraz. Zaškrobotal je po opolzki skrinji s svojimi podkevanimi čevlji, z drevja so padale kaplje kakor žyenetke drobne verižice. Vej se je obriemalo ivje. Tipal je mimo mokrih debel in se lovil čez razrastle korenine.

»Nocoj ne bo konca.« si je rekel in obstal. V glavi mu je gorelo, na licih je čutil pekoč mraz. Čudna omotica se ga je lotevala, sedel je in v hipu se mu je zdelo, da se mu iz megle smehlja Polončin obraz. Zaječal je bolesti in segel v temo. Nasmehnil se je bolešno, potegnil si z roko preko čela in se spomnil:

»Kakšne roke! kakor lopar!«

»Tepec neumni, kam bočeš?« se je jezno otresel. Obrnil se je, da bi se vrnil, ko je zaslišal za seboj škrobotanje. Rad bi se bil umaknil, pa ni bilo več časa. Počakal je na mestu. Vasovalc se je pridrsal po skali naravnost vanj.

»Oho, stran! Ali si naš?« je zaklical oni v temi in ga že držal za ramo. »Kar zini!«

Filipu je šlo vsled prevelike gorečnosti vasovalca na smeh. Preden je mogel odgovoriti, mu je puhnila pod nos žveplenka in se ugasnila:

»Vrag, odkar so te škatle na poskok, še gori ne!« se je jezil in prižgal drugo voščenko. Ko ga je osvetil, se je tudi v temi razlegel obraz v smeh. Bil je Bregarjev Jaka.

»Ti si naš«, je potrdil. »Pa bi vsaj zini!« Ali iščeš netopirje? Ali si hotel k Polonci? — Pusti vraga na miru, naj jo ima Moro na vesti.«

Nato si je oddahnil in počakal. Voščenska ga je spekla v prste in Jaka se je razjezil:

»Odkar imaš te kratke, si zmerom osmodiš prste.«

Prižgal je drugo »na poskok« in posvetil Filipu tik pred nos.

»Veš, Filip, to ti pa povem, da si omelo in šema, če laziš za Polonco. Če je Lah med polizal, naj še drožje požre.«

»Saj nihče nič ne ve!«

»Nihče nič ne ve? Ali bi bil fajmošter kaj golsnil, če ne bi vedel? Ti si salamenško vreteno. Še tja pojdi in Moru roko poljubi in reci: Naj ne zamerijo, hvala lepa, ker so moje vzeli na posodo, zdaj bi pa rad nazaj.«

»Kaj ba-bajuliš?« je trmasto odvrnil Filip.

»Kaj bajulim? Nič ne bajulim! Omelo si, če si videl, ad jemlje, pa ne udariš. Presekal bi užperno, pa konec!«

»Kaj bi vi-videl!«

Tistikrat je Jaka stopil bliže in mu zašepetal v uho:

»Moro ti je deklino pokvaril!« Škoda je je. In tudi nocoj mu je obvezovala vrat! Tako!« je na koncu potrdil in pokazal, kakor da objema. »Jaz bi ga obvezal na čelu!«

»Čemu? Da me zapro!«

»Čemu? Za čast! Vidiš, za čast!«

Jaka je ves razburjen mahal okoči sebe in mahnil Filipa po glavi.

»Udaril sem te«, se je zdrznil. »Ali te boli?«

»Saj ne bo-boli!« je dejal Filip, ki je čutil buško na čelu.

»E, če sem udaril, te gotovo boli!« je dokazoval Jaka.

Filip se mu je bil umaknil in nemo strmel v smer, kjer je goveril Jaka.

»Pa ti imaš z Morom še hujše račune. — Kje si vendar, da se ne ganeš. Ali spiš?« — je vprašal.

»Ne spim!« je dejal Filip.

»Dobro. Ti imaš še večje račune, pravim. Ali veš, kaj je z očetom?«

»Samo, da ga je ovadil!«

»Kaj ovadil? Uničil ga je! Bil sem zraven, ko sta se pogajala Moro in Filec za gozd. Pa stopi zraven oče: »Sram te bodi, Filec. Ali ni domačih ljudi? Les kupim jaz za pol lire dražje nego Moro.« — Moro je stisnil pest in rekel. »Čakaj, kanaj!«

In drugi dan so ga vlekli orožniki: da je kradel Moru trame. Trami so res manjkali, pa jih je nekdo drugi vzel in jih bo še. Očeta so pa še tožili, da hujška proti oblasti!

Dokazali! Seveda niso. Trame sem jim pokazal jaz. Vendar ječa ga je le uničila. In Moro je tudi vedel, da oče ni tramov kradel. Saj zato pa pravim, ali bomo to žloto pustili v vasi, da bo ljudi preganjala? Kaj oblast, taka golazen nam sedi na vratu in je ne smeš ubiti! Ti pa imaš vzroka dovolj!»

Jaka ga je potegnil za rokav:

»Škrobotaj! In ker smo zdaj že pri tem, ti povem, da se za fajmoštra bojim. Moro bo lopnil!«

»Kako?«

»I no, radi pridige.«

»Ali misliš?«

»Mislim? Jaz prisežem. Toda to ti povem, da se fajmoštra ne bo nihče dotaknil, če smo fantje in nismo mevže! In njega se še Moro boji! Napravil bo čisto za hrbtom. Jaz vem, da bo Škvarča tisti Judež: danes je bil pri njem.«

»Škvarča? Škvarča se zdaj ženi!«

»Ženi?«

»Da, pri Filcu!«

»Z Zalko?«

»Zalko!«

»Strela, fant! Zdaj pa ti povem, če ti Zalke ne vzameš, vprašam jaz! Kaj Polonca, Zalka, to je dekla! Če je tri orožnike in dva financarja oblila, ko so voglarili tam okoli, pa ne bi pognojila Škvarče! To pa rečem: Zalka je taka, da ne boš brisal prstov ob njo.«

In Jaka je Filipa pograbil za ramo in ga stresel.

»Zdaj pa pojdi naravnost z menoj. Pa še to: — Jaka se je za hip slovesno ustavil — »če bi kdo kaj fajmoštru, hotel, tukaj obljubi: midva in druei: udarimo! Ali imaš drugega, ki bi zate kdaj kaj zinil? Koga? Učitelj nam je zbežal, pa sem se nekoč pri volitvah tako vlekel zanj. Ti si bil druge stranke, zdaj smo pa skupaj. Naj kdo kaj hoče, pa udri!«

Jaka je udaril po Filipovi rami in nato stresel desnico. Filip je uganil, da je Jaka pil.

»Tako, zdaj pa je končano. Ti reci samo: udri!«

»Udri!« je dejal Filip.

In sta si segla v reko. Obstala sta pred Morovo hišo in Jaka je dejal:

»Zdaj si pa dovolimo šalo. Pojdi k oknu!«

Filip je stopil k oknu.

»Zdaj poslušni!«

Filip je vlekel na ušesa.

»Ali se ne hiheta?«

»Nič ne slišim! — Pač, hiheta se!«

»Zvirk pa drnoha na klopi v kuhinji, še luči ni vpihlil. Sai je bil že prej nijan. Za polič jo je dal, beravs!« je godrnjal Jaka. »Pojdi stran!«

Filip se še ni odmaknil za korak, ko je zazvenčalo v oknu in se je šipa sesula. Istočasno je utihnilo hihetanje.

Trenutek je bil čisto mrtev mir.

Umaknila sta se do hruške.

»Da ne bova plačevala šipe!« je me-nil Jaka.

Vrata v hiši so se odprla. Moro je oprezno pokukal na prag.

»Kdo je?«

»Miii!« je visoko zategnil Jaka.

»Kdo je?«

»Miii!« je ponovil v basu.

Moro je zaklel in zaprl vrata za seboj.

»Dobro!« je modroval Jaka. »Zdaj sam vidiš. Zdaj šele bo veselje. In ti, mislim, si ozdravljen: če ne, ti ne pomaga niti jazbečeva mast.«

Filipa pa je žgalo v hrbtu in srecu in glavi kakor s plamenem. Polaščala se ga je grozna utrujenost in paleča omotica.

»Pojdiva!« je dejal.

»Pojdiva! To ti pa rečem, kadar pojde za fajmoštra, pozabi tudi Zalko; jaz vem, da boš vzal Zalko, toda takrat jo pozabi in udri!«

Pomolil mu je roko vrhu grička in pokazal v jamo, ki je temno ležala pod njima: »In če jih je polno to jamo, udri!«

»Udri!« je dejal Filip. In še nekaj! — K Moru ne gre nihče na delo. Tako je sklenjeno. In če vse lakote pogine. Tudi Moru bo les segnil! Cela vrsta je obljubila in ti tudi! Obljubi pri tej globoki jami!«

»Obljubim-«

»Pri tej globoki jami!«

»Pri tej globoki jami!« je ponavljal Filip za njim ves zmeden od vsega, kar je slišal to noč.

(Dalje.)

Domače živali.

Lovro Kodér.

Pes

in

č
a k
m a.

Kaj ne, čuden, prečuden naslov, dragi bravec! Ne menčaj si oči, ker si dobro videl, in ker si dobro videl, ne izvračaj krivde ne na stavca ne name! Res sva oba, stavec in jaz, zmotljiva, toda v tem slučaju in pri tem napisu se ni pripetila nikaka pomota. To je namreč — futurizem. Kakor vsaka stvar na svetu ima tudi futurizem svojo dobro in slabo, svojo solnčno in senčno stran. Le poslušaj! Gorenji napis ti kaže, da si pes in mačka nista prijatelja, ker stojita tako daleč drug od drugega, nadalje ti pove naslov, da skoči mačka, ko zagleda psa, na kak vzvišen predmet, kjer izboči hrbet in se nekako pokameli, medtem ko mora ostati pes na tleh in se zadovoljiti z opazovanjem svoje nasprotnice. To so solnčne strani futurizma. Bravec bi pa sam ne mogel priti na tako razlago, zato je moral dobiti v tem oziru precej obširen pouk. To je pa senčna stran futurizma.

Dasi sta si smrtna sovražnika, ju je narava spravila v en sam razred, ti obsega vse zveri. Pes nima znamenitih sorodnikov, volk mu je stric, fisica teta, mačka se pa ponaša z aristokratsko žlahto, saj ji je lev, kralj vseh živali, menda bratranec v drugem kolenu. Da bi pa obstajala ožja prijateljska vez med temi sorodniki, ni znano, vsaj o kakem medsebojnem dopisovanju nam ne ve povedati noben naravoslovec. Razlika med psom in mačko je poleti večja kakor pozimi, ker se stvari pri gorkoti raztezajo. Naj navedem nekaj takih razlik: pes grize, mačka mijavka, pes laja, mačka praska, pes pozdravlja svojega gospodarja z repom, mačka se pa ne odkriva z repom, pes ni muzikaličen, on celo tuli, ko sliši godbo, medtem ko je mačka tako strastna ljubiteljica glasbe, da se imenuje posebna vrsta godbe po njej »mačja muzika«.

Pardon! Nekateri čitatelji me opozarjajo, naj ločim psa od mačke, ker se boje zame, in naj opisujem rajši vsakega posebej. Drage volje, gospodje čitatelji! Čemu mi pa že koj v začetku niste tega nasvetovali! Verjemite mi, da Vam rad ustrezem!

Pes, psica, psiček, kužek so take psovke, da prihaja celo psovka sama od besede pes. Ali moremo od domače živali več zahtevati? Zdi se mi, da ne! Sicer je pa pes zelo inteligentna žival. Res se tu pa tam izpozabi in oblaže luno, toda tega mu vendar ne moremo šteti v zlo, saj ne škoduje s tem ne luni, ne sebi. In ali ne vzdihuje tudi pes-nik proti luni, ali ne pošilja svojih vzdihov v vezani besedi, v pes-nih, naravnost na njen naslov? Če pa prizanašamo ljudem, čemu bi ne prizanašali živalim, čemu bi jim ne odpuščali takih, rekel bi, brezpotrebni in brezkoristni nagovorov na luno? In ali smemo trditi, da so sami krivi? Če ima luna tako moč na morje, ki je velikansko, da povzroča plimo in oseko, vpliva gotovo v večji meri na živa bitja, ki so mnogo manjša od morja, s svojim trkanjem. Lajanje v luno je torej posledica luninega vpliva. Na drugi strani nam pa služi pes kot nekako merilo za človeško inteligenco. Človek, ki ve, kam pes tace moli, je na vsak način inteligenten in si bo znal pomagati celo v najzapletenejših trenutkih svojega življenja. Pasjo inteligenco pa izpričuje tudi drug slučaj. Kolikokrat mora slišati pes izrečno željo svojega gospodarja: naj se pes obesi! Če bi pes ne bil inteligenten, bi šel in bi se obesil. Ker je pa inteligenten in ve, da bi se kesal njegov, gospodar, ko bi bilo že prepozno, ne gre nikamor in se nikamor ne obesi. Pes nima ne žepa, ne listnice, zato nosi denar na repu, saj pravi pregovor, da je dober centesim, če ga pes na repu prinese. To velja dandanes izključno samo za centesime, kajti če bi pes nosil papirnate lire na repu, bi te gotovo ne bile dobre in serijski številki na obeh polovicah bi se gotovo ne ujemale. Ali smo mi v tem oziru boljši? Le odprimo svojo listnico in preglejmo lire! Takoj dobimo par nepravilnih komadov, takoj jih tudi skušamo spraviti zopet v promet bodisi pri zaljubljeni trafikantini, bodisi pri kratkovidnem blagajniku bralnega društva. Kdor živi v bedi, živi pasje življenje. Trditev, da je to pasje življenje v nekaki zvezi s psom, je na-

pačna. Kaj pa je vzrok bedi in pomanj-
nju? Pasiva, kaj ne! Pas-je življenje pri-
haja torej od pas-iv in ne od psov. Toliko
moram omeniti, če hočem vrniti tej do-
mači živali čast, katera se ji večkrat in po
nepotrebnem omadežuje. Če ti kaže pes
jezik, ne misli, da se ti roga, daj mu rajši
hladne vode, ali pa vsaj limonade s šifo-
nom piti! Vedi, da si samo ljudje med se-
boj in za hrbtom kažejo jezik, to pa ne
radi žeje!

Stari Slovani so kajpada tudi redili
pse. Da bi redili Stari Slovani samo stare
pse, nisem bral v nobeni zgodovini. Vidi
se iz tega, da je zgodovina v marsičem
precej pomanjkljiva. Zgodovina je pa tudi
pristranska. Kralju Samu ne privošči ona
niti najmanjšega pinča, medtem ko opisuje
na dolgo in široko Bismarckovo dogo
in pse sv. Bernarda. Kdaj si bomo vendar
priborili enakopravnost? Ali naj prihaja-
jo vedno in redno le po našem hrbtu psi
drugih narodov v občo zgodovino?!

Proč otožne misli! Sedaj mačko v
roke in pozor! **Mačka**, mačeka, mačica,
mičica, močica, mučica, mucik a, mucili,
mojcili, tujci-li. Samo mačka in maček sta psovki, vse
ostale besede šepče zaljubljenec svoji iz-
voljenki v uho, vejice med posameznimi
besedami pa nadomeščajo poljubi. Mačka
je zelo priljudna živalica. Dlaka ji je naj-
različnejše barve. Bele mačke postanejo
poleti črne, to pa radi brezštevilnih bolh.
Sploh skačejo mačke poleti višje, ker jim
pri skoku pomagajo prej omenjeni ska-
kavci. V enem prejšnjih odstavkov smo
omenili, kako služi pes kot merilo za člo-
veško inteligenco. Tudi mačka opravlja
enako službo. Čna se da zavezati v ža-
kelj in kdor kupi tako, je bedak, ali pa ze-
lo raztresen, nerazsoden človek. Da hodi
mačka okrog vrele kaše, je znano. To na-
vado si razlagajo razni učenjaki na različ-
ne načine. Eni menijo, da je kaša prevro-
ča, drugi trde, da dela mačka s hojo ve-
ter, ki naj ohlaja polagoma vrelo kašo, jaz
sem pa prepričan, da je samo kaša temu

kriva. Postavite pred mačko mesto vrele
kaše fino nasekljan zrezek, četudi še ne-
osoljen, in videli boste, da se ne bo vrtela
mačka okrog njega.

Mačkina dlaka se sveti, ako jo glad š
v temi nazaj t. j. od repa proti glavi. Kako
se mora svetiti šele dlaka leva ali tigra
pri enakem poskusu v temi, si lahko mi-
slimo in sicer si rajši mislimo, kakor bi
sami poskušali, ker nikoli ne vemo, dovo-
le li te zveri, da jih meni nič tebi nič iz-
preminjamo v kresnice. Pasje dneve smo
že omenili pri kopitarjih. Kakih trideset
najbolj vročih poletnih dni se imenuje po
psih. Kaj pa mačka? Ali zaostaja v tem o-
ziru za psom? Ne, tudi mačku je posveče-
no vse polno dneyov v letu. Le štejmo
vse pondeljke, potem pepelnično sredo,
dneve po praznikih, po sv. Martinu, sv.
Silvestru, po rojstnem in godovnem dne-
vu, pa jih dobimo lepo število! In to n'so
mačkine solze!

Ker mačka spredaj liže, zadaj praska,
sodimo, da je hinavska. Hinavska bi pa
tudi bila, če bi spredaj praskala in zadaj
lizala. Je li ta sedba pravična? Ne sodi-
mo, da ne bomo sojeni, če smo pa že sodi-
li, dovolimo tudi staremu mačku, da izmi-
javka svoje misli o človeku! Evo, je že
začel: »Pod našo streho stanujejo čudna
in velika bitja. Hodijo po zadnjih dveh no-
gah, s prednjima dvema pa nosijo meso v
svoj gobec. Miši ne jedo, kar je za nas vr-
lo dobro. Po strehah tudi ne piezajo. Nji-
hovo mijavkanje je nam popolnoma nera-
zumljivo. Če smo popile mleko in zaužile
shranjeno meso, nas vabi dotično bitje s
prijaznim obrazom k sebi. Ko smo se od-
zvale, jih pa dobimo z gorjačo, da gorje
nam. Ali ni to hinavščina? Obraz prija-
zen, smeh okrog usten, za hrbtom v roki
pa poleno! Varujte se torej takih hinav-
cev! Kaj naj rečemo na to obtožbo? Ali
je nismo sami izzvali z očitanjem napake,
kakršno imamo sami v obilni meri? Čisto
prav se nam godi! Hinavska mačka, hina-
vec pa tudi človek.

Življenja laž in resnica.

Spisal Jens Jørgensen.

(Konec.)

A zakaj živiš Ti, dragi prijatelj, ki
imaš iste domneve, kakor jaz, zakaj živiš
še nadalje kot pogan?

Resnici na ljubo? A saj Ti sploh ni
nič do tega, da bi resnico tudi našel.

Zavoljo sreče? Toda oboževanje jaza
ne more osrečiti niti posameznikov, niti
družbe.

Radi znanosti? Toda pravkar sva
spoznala, da je to nepotrebno.

Zakaj pa?

Zato pač, ker Ti to zemeljsko življenje zadostuje — ker (kakor sam pišeš) nikdo ne bi smel imeti drugih bogov, razen enega, pravega jaza, svoje duše...

In to je edini, resnični, veljavni razlog, ki se ponavlja vedno in vedno, izza dni rajskega vrta, ko ja kača skušala Evo z besedami: »Kakor bogova bosta« — pa vse do naših časov.

Seveda je vredno, da bi poskušali pridobiti, kar je kača obetala Evi. Toda tega ni mogoče doseči po poti samooboževanja, ki je pot upora in greha, ampak le po poti Kristusovega trpljenja — Via crucis.

In namen zemeljskega življenja je ravno, da ponudi duši na izbiro dve poti — pot do jaza in svetà in pot do Kristusa, do Boga... In kar si izbere človek, si izbere za vso večnost. Kdor si izbere Boga, ga tudi najde, in po smrti bo Večnega večno gledal in užival. A kdor izbere samega sebe, bo na veke prepuščen samečnosti in praznoti svoje duše. V tem ni nikake krivice. Bog da vsakemu, kar je hotel, želel in izbral.

—:—

Gibanje iz leta 1870. je v začetku obljubljalo resnico in srečo. Sčasoma se je omejilo le na resnico. »Srečo moramo žrtvovati resnici na ljubo«, so govorili.

Ker pa človek hoče sreče, jo je pričel iskati na svoj način, v osvoboditvi lastnega jaza i v popolnem, renesansko surovem uživanju življenja. Toda po pijanosti smo začutili bolečine v glavi, in prišla je — brezupnost rodov. Sedaj nam je preostajalo le še, da »ublažimo trpljenje, ki je bilo življenje samo...«

Toda v opiju in morfiju ni mnogo resnice — in navsezadnje se za resnico niti nismo veliko brigali. Čudovitih sanj se

nam je zahotelo, fantastičnih prikazni, opojnosti in omam, »Enivrez vous to-ujours!«

In nekega lepega dne je rekel Henrik Ibsen: »Sreča je mogoča le v laži življenja!« In takrat je bila mera polna — resnica v blaziranem skepticizmu zaigrana in sreča v dekadentnem samoljubju uničena....

In to vse vsled tega, ker smo v začetku verjeli onemu lažnjivcu ki je ogoljufal Evo in njen zarod — onemu, ki se je na gori skušnjave bahal z obljubami vseh posvetnih krasot — onemu, ki je nas vse omamiral z zlatimi sanjami o sreči in luči — onemu, ki je pravzaprav ubožnejši in bednejši od najubožnejšega, najbednejšega, berača in čigar paradiž je le Fata morgana nad neplodno, brezupno puščavo.

—:—

TODA nikdar se še ni zgodilo na svetu, da bi katerokoli bitje potrebovalo laži za življenje. Vsaka rastlina, vsaka žival, vse, kar pod nebom živi in diha, živi in je srečno po resnici.

Če bi vodil najmanjšo živalico nagon do tega, kar ne obstoja — če bi se najneznatnejše, s pametjo obdarovano bitje ne držalo natanko tega, kar je dejstvo — takoj bi zapadlo smrti, in bi v kratkem poginilo.

In le človek naj bi potreboval laži za življenje?

Ne verujem! Prepričan sem, da potrebujemo resnice, in da brez resnice ne moremo živeti, da brez resnice ne moremo biti srečni.

In če vprašaš kakor Pilat: »Kaj je resnica?«, potem vеди, kako se glasi odgovor: »To je resnica, da vsak, ki vanj veruje, se ne pogubi, ampak ima večno življenje.«

Prihaja dan..

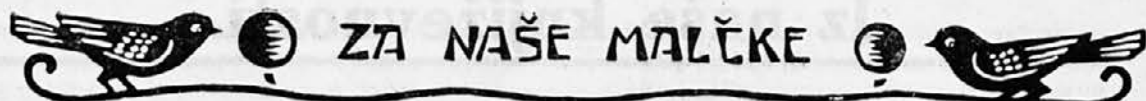
Prihaja dan, v desnici skrbi
in trnjev venec in krono bodečo,
v levici veselja nebeške dari,
vso zemeljsko srečo.

Delil bo dan z radodarno roko,
delil bo... kako?

Morda ti na glavo krono pritisne,
da solza v očeh ti zablisne;
morda ti strese sreč v naročaj,
na ustna tvoja pričara smehljaj, morda!

Naj bo kakorkoli, odpri mu roko,
da vanjo vloži dar ti premnog,
vse sprejmi z enako hvaležno dušo,
saj v sreči in trnju je Bog.

M. Elizabeta.

Modra pastarica — carica.

Bolgarska narodna pripovedka.

Nekoč je izdal car povelje: Kdor bo umoril ta in ta kamen, da bo tekla kri iz njega, ga bom naredil za prvega v državi.

Od vseh strani so prišli pogumni, toda nihče ni mogel umoriti kamna: vsi pa so se čudili, kako bi bilo to mogoče storiti. V neki vasi je živela pogumna deklica, ki je pasla ovce. Ko je slišala o tem, se je preoblekla v mladeniča, šla k carju in mu dejala: »O car, jaz se upam umoriti tvoj kamen.« Vsepovsod je šel glas, da se je prijavil človek, ki bo umoril kamen in neštet množica se je zbrala, da bi videla, kako se bo to zgodilo.

Ko je nastopil dan, katerega je imela deklica umoriti kamen, je šel car in vsi njegovi dostojanstveniki iz mesta na velik travnik, kjer bi morala deklica izvršiti svoje čudežno delo. Deklica je vzela v roko nož, da bi umorila kamen, obrnila se k carju in mu rekla: »Car, ti hočeš, da naj umorim kamen. Tedaj mu daj poprej življenje in če ga potem ne bom umorila, mi vzemi glavo.«

Car se je čudil odgovoru in je dejal: Ti si najmodrejši v državi in postavil te bom na čelo vseh; toda, če napraviš, kar ti bom sedaj dejal, te vzamen za sina.

Deklica je odgovorila: »Povej, car, kar hočeš, in če bo le mogoče, storjeno bo.«

Car ji je dejal: »V treh dneh moraš zopet priti iz vasi. In če prideš, moraš prijahati in ne smeš prijahati, mi moraš prinesiti darilo in mi ga ne smeš prinesiti; vsi mali in veliki te bomo sprejeli in ti moraš privedi ljudi do tega, da te bodo sprejeli in da te ne bodo sprejeli.«

Pastarica je šla v vas in je ukazala kmetom, da naj ji vjamejo štiri žive zajce in dva živa goloba. Kmetje so storili to.

Tretji dan, ko je imela iti k carju, je vtaknila vsakega zajca v svojo vrečo, jih dala nesti kmetom in jim dejala: »Če vam bom rekla, da jih izpustite, izpustite jih, da zbeže.« Ona pa je vzela oba goloba, sedla ritenski na kozo in se napotila k carju; nekaj ljudi je poslala naprej, naj povedo, da prihaja.

Ko je car to slišal, je šel s svojimi dvorjani in meščani iz mesta, da bi jo sprejel. Ko deklica že ni bila več daleč od carja, je zagledala množico ljudi, ki ji je prišla nasproti, da bi jo sprejela; in ko se jim je približala, je vkazala kmetom, naj izpustijo zajce. Komaj je množica zagledala bežeče zajce, jo je udrila za njimi, da bi jih vjela.

Pastarica, ki je sedela ritenski na kozo, je šla pol k nogam, včasih pa je pridvignila stopala, da je jahala.

In ko je stopila k carju, je vzela oba goloba in mu jih podala. V trenutku, ko je ta iztegnil roke, da bi jih sprejel, jih je izpustila iz rok in goloba sta odletela.

Pastarica je dejala carju: »Videl si zdaj; ljudje so me sprejeli in me niso sprejeli; prijahala sem in nisem prijahala; prinesla sem ti dar in ti ga nisem prinesla.«

Car ji je dejal: »Od danes nadalje boš moj sin.«

Ta mu je pa pošepnila v uho: »Saj nisem mladenič, saj sem deklica.«

Car, ki ni bil poročen, jo je vzel za ženo. In tako je postala pastarica vsled svoje modrosti carica.

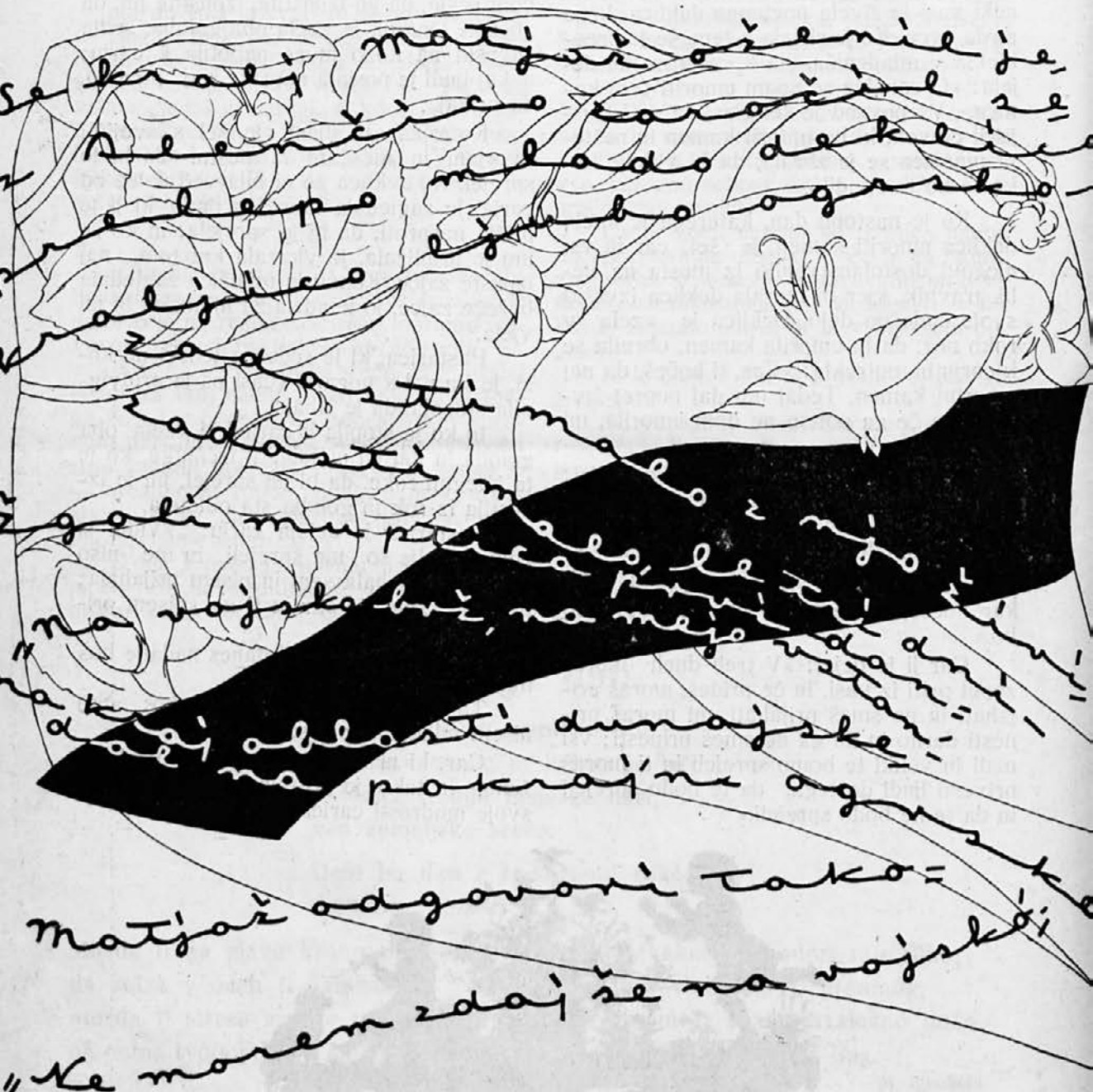

Iz naše književnosti.

Slikar Fr. Kralj; Kralj Matjaž.

Sijajna knjiga — dve njeni strani prinašamo. Nova umetnost, boste dejali. Da, naša mlada umetnost je to. Novi načini izražanja, ki ne trpijo površnega očesa, v katerih ima slednja črta svoj poseben pomen, svojo izraženo misel. Ta umetnost se je rodila v naravnem odporu proti oni u-

metnosti, ki je gledala in cenila samo predmet, zanemarjala pa je idejno vsebino. Ta umetnost pa omalovažuje materijo in ceni samo dušo. predmet ceni samo v toliko, v kolikor ji služi za izražanje misli in čustev, četudi greši proti anatomiji (vedno hoté), silno valevanje duše je v teh

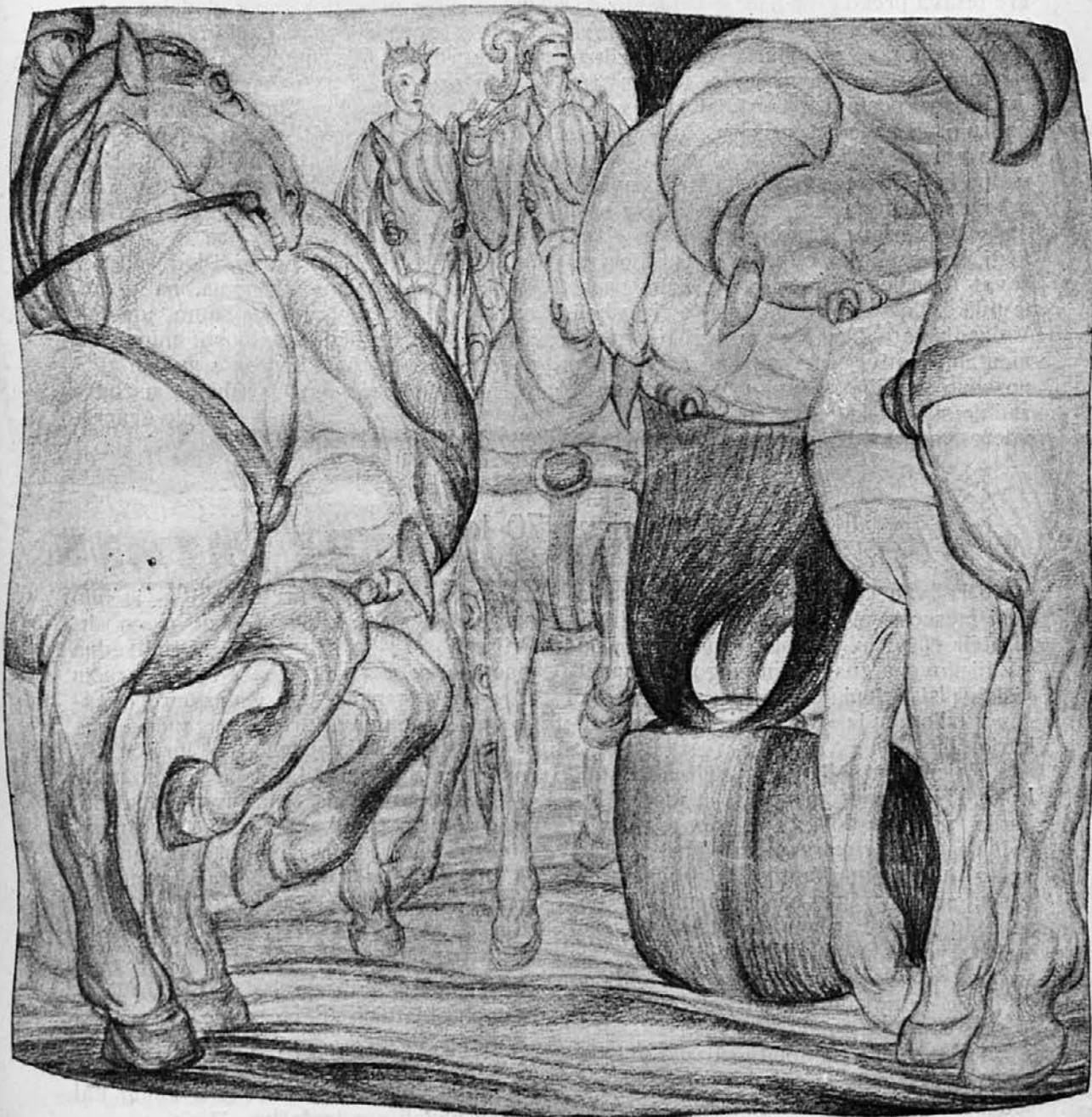

umotvorih, pravcato bogastvo misli. Le čas je počasen mož, naše oči niso navajene gledati in brati vsebino te lepote.

—o—

Knjiga je umetniški in tiskarski unikum v slovenskem knjigotrštvu, od prve do zadnje strani je vse kliširano. Vsebina knjige je znana narodna pesem o Kralju Matjažu in Alenčici. Cel tekst je Fr. Kralj spisal v posebni kaligrafični pisavi, ki si jo je sam izmislil kot dekorativno posebno učinkovito in lahko prilagodljivo stilizacijo naše pisave. To stilizacijo si je priredil u-

metnik že prej in jo z uspehom porabljal pri svojih plakatih in risbah. Lahko se reče o nji, da je estetsko neoporečna; pisava sama in presti sistem, po katerem jo razporeja, je dekorativno učinkovita in se da z lahkoto prilagoditi različnim potrebam; pri tem pa je lahko čitljiva; princip obstoja na tem, da pusti črki njeno navadno obliko in je ne kvari, dalje da pentlje in druga karakteristična znamenja posameznih črk močno poudari; vodilne črte pa zelo iztegne; črta, s katero tvori pisavo, je skoz in skoz enako debela Potek pisave

podreja dekorativnem ritmu in ga le redko uporabljaja v ravni črti. Pri Kralju Matjažu je pa ta prvotno dekorativni ritem poteka pisave izpremenil v ritem odgovarjajoč vsebini: že zunanja slika pisave naj bo slika vsebine. — Vzemite kot primer samo prvo kitico, kjer so prvi štirje verzi o ženitvi Matjaževi napisani v prijetnem, lahko valujočem ritmu veselja. Ozadje tvori ornament iz lipovih listov in cvetov (slovansko ozadje). Po sredi preko lista je potegnjena grozeča črna lisa: slutnje nevarnosti. Naslednji verzi v svojem poteku nenadoma porušijo dosednji mirni ritem in padajo proti desnemu kotu. Kjer gre pisava preko črne lise, je bela, kar daje zunanjemu licu uredbe poseben mik. Matjažev odpor v zadnjih dveh verzih te strani je izražen s tem, da se ritem teh dveh ostro postavi kot vstajajoč v svojem koncu proti padanju prejšnjih. Zanimivo je, kako potem do boja postaja vsaka stran vedno bolj grozeča črna, dokler se povest o boju samem ne vrši na čisto črnem ozadju v beli pisavi. Črno ozadje začne izginjati, ko se Matjaž odpravi v Turčijo reševat Alenčico; zaupanje v njegov uspeh je toliko, da so naslednji listi že čisto beli. V ozadju se tudi pozneje pojavljajo ornamentalni motivi — v zvezi z vsebino. Kot posebno značilno vzemimo kot primer že zadnjo stran teksta, kjer pade začetek (Se vdere vanjo) od levega kota strani na-

ravnost v sredo strani; naslednji verzi, ki so pripovednega značaja, so razporejeni samo po dekorativnih ozirih, zadnja dva (črez reko splava široko na blažno zemljo ogrsko) pa se zaženeta v prijetno zaviti črti iz levega spodnjega kota v desni zgornji kot. Ko smo ugotovili princip, po katerem je napisan tekst, zadostuje, da knjigo pazno prečitate, ker Vam bo brez nadaljnjega komentarja vse ostalo jasno. — Tekst je vselej na levi strani, na desni pa ilustracija k glavnemu dogodku dotičnega dela teksta. Risbe so bile izvršene s svinčnikom, dokazujejo bujno fantazijo umetnikovo. Nekatere težave bodo mogoče delale slike boja, dokler se gledalec ne umisli v perspektivno stališče, katerega so zamišljene. Gledane so namreč od zgoraj in zato polne za naše oko nenavadnih perspektivnih skrajšav. — Celo delo — od naslovne do poslednje strani ovitka — je umetniško delo enotnega kova. — Brez pretiravanja ga lahko smatramo za književno-umetniško delo, ki do sedaj pri nas nima para i kar se tiče okusa, s katerim je zamišljeno in aranžirano, i kar se tiče doslednega izvajanja principa, na katerem sloni. — Delo pa nima samo umetniške in bibliografske vrednosti, ampak tudi narodno-vzgojno, ker bo s svojim zgornjim tolmačenjem vsebine narodne pesmi poživilo v fantaziji sedanje generacije del naše preteklosti.

Tavčarjeva 70-letnica.

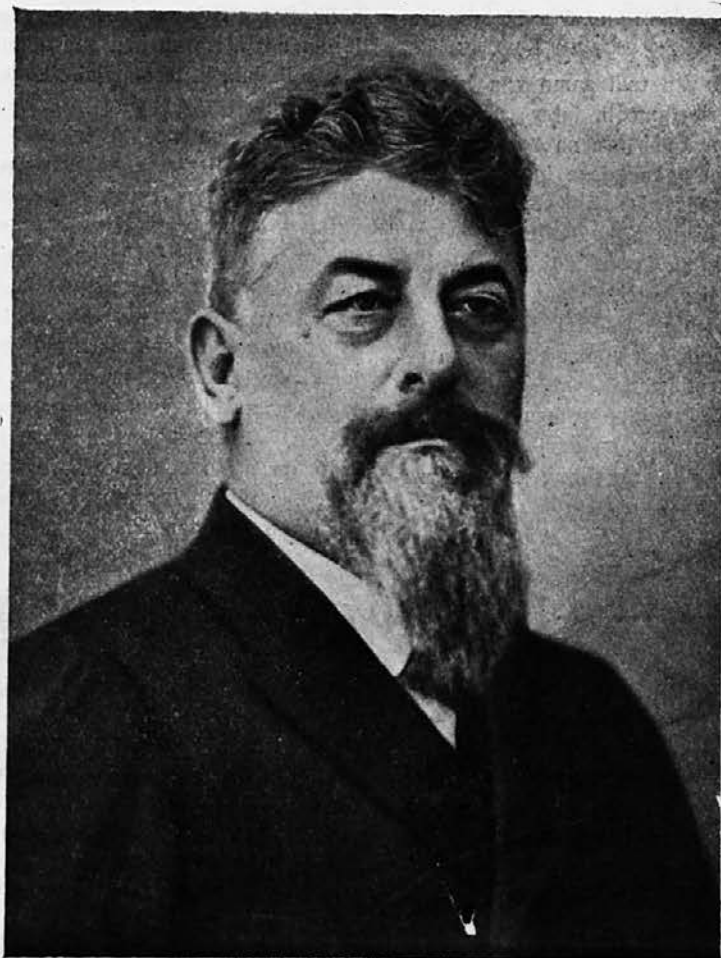
Dr. Ivan Tavčar je praznoval pretečeni mesec svojo 70-letnico kot politik in pisatelj. Nas zanima kot pisatelj. Nekaj potez njegovega značaja in njegovega umetniškega stvarjanja smo že prinesli svoj čas v odlomku iz »Obiskov« Izidorja Cankarja.

Rojen je v poljanski dolini nad Škofjo Loko, ki je z mogočnimi vtisi in motivi bogatila njegova dela, tu pa tam je posegel tudi na našo primorsko-cerkljansko stran. Je to ena najmarkantnejših osebnosti v našem slovstvu in v naši romantiki še posebej. In odkrito rečeno, da se je tu pa tam s slovstvom le mimogrede »bavil«, če smemo rabiti to besedo, ko ga je politično življenje zahtevalo celega zase, je velika škoda.

Povdarjanje samobitnosti naroda potom prikazovanja in slikanja narodnih posebnosti, običajev, »originalov« v sedanjosti ter potom rekonstrukcije življenja

na domači zemlji v preteklosti — je bilo ozračje nemške knjige — kot pravi dr. Prijatelj — in Tavčarjeva pripovedna umetnost se je vedno gibala v tem ozračju in v duhu tega ozračja v pravcu slovenskega leposlovnega programa, načrtanega po Levstiku in izvajanega po Jurčiču. V nasprotju z romantiki in novo romantiki se Tavčar odlikuje po svoji jasnosti, stvarnosti in izogibanju vsake sentimentalnosti. V tem oziru nosi črto slovanskega realizma, dasi mu nedostaja nagnjenja do duševne analize junakov. (Po Prijatelju, uvod k VI. zvezek — Zbrani spisi.) To je Tavčar kot pisatelj — romantik.

Tiskovna zadruga je počastila Tavčarjevo obletnico z lepo izdajo VI. zvezka »Zbranih spisov«. V njem so povesti »Cvetje v jeseni« in »Visoška kronika«. — Prihodnjič bomo govorili o ti knjigi kaj več in podali par izvlečkov iz nje.

Pisatelj jubilant dr. Ivan Tavčar.

ŽENSKI SVET.

Ne govori preveč!

Napisala G. B.

Majhen del človeškega telesa je jezik, a brez-pogojno potreben, kakor vsak drugi organ. Kakšna vloga mu je dana kot takemu, ne bom razlaga-la; preresetati hočem, kolike važnosti je v vzgojnih momentih.

Rekla sem, da je jezik le majhen del človeškega telesa, a vendar kako težavno ga je obvladati, mu zapovedovati, da ne zajde z govorico na prepovedano pot. Kdor zna molčati o pravem času, kdor zna ohraniti zase, kar je videl in slišal, je svoboden, je samostojen, kateremu lahko zau-paš mnogo, mnogo.

Kaj pomaga dobrosrčnost, ako ne posluša na-gajivec — jeziček vse dobre sklepe srca? Koliko zmešnjav, koliko brezpotrebni neprijetnosti pri-nese jezik, ki ni ukovan v verige trdne volje! Ne-premišljeno zgovorjena beseda povzroči največ-

krat mnogo jeze, mnogo sovraštva, da, zahteva tudi žrtve, zrušuje prijateljstva, in povzroča še kaj hujšega.

Kdor noče biti suženj njegov, naj ne siplje iz ust nepremišljenih besed, nepremišljene misli, ki bi zamogle koga raniti in povzročiti neprijetnosti. Zlasti v jezi je človek največji suženj samega se-be in svojega jezika. Takrat si misli, da more na dan, kar skriva v srcu, če tudi so same trde be-sede — ker si olajša s tem dušo. V resnici si v takih trenutkih obteži dušo, ker to, kar je vrgel iz srca in iz ust kot umazano peno, mu večkrat pri-nese zlé posledice, ki jih mora za kazen za nepre-mišljenost prenašati vse življenje.

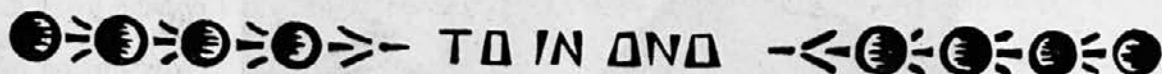
Ker se ne da ta hudomušnež zapreti v škatlji-co kot hrošč, ga moramo ukleniti na drugi način. Zagospodovalo bi se mu najlažje z molčanjem. A kedo naj bi vedno molčal? Pusto bi bilo pač na svetu. Bog nam je dal govorico, ki naj bo izliv srca, izliv duše, ter nam jo je dal, da sladimo živ-

ljenje drugim. Vaditi se je treba v molčanju le zato, da se priučimo zamolčati ono, kar bi bilo drugim v kvar.

Kaker požiivi človeka tudi samo ena beseda, ki izvira iz iskrene notranjosti, tako zamore utruditi človeka do dna duše prazna brbljavost ali trda beseda švigajoča ogenj jeze in sovraštva. Zato je res zdravo sredstvo, vaditi se v molčanju. — Čebele ne delajo drugače, kot v temi, misti ne delajo drugače, kot v molku in tudi krepost dela le na tihem. Ne dovoli desnici, da zna to, kar dela levica. Niti srcu svojemu ne pravi o skrivnostih, ki so vsemi znane, ker s tem ponižuje samega sebe. Kot ne uspeva rastlina, tako ne uspeva krepost, ako niso njene korenike solncu skrite. Le dovoli, da sije solnce na nje, ogleduj jih le skrivši, korenike ovenejo in mi je cvetke, ki bi te razveseljele aha.

Le en dan molči o svojih vsakdanjih stiskah, koliko jasnejši bodo drugi dan tvoji nameni in tvoje dolžnosti. Le en dan skušaj biti mehak in vljuden z ljudmi, ki te obdajajo, koliko zadoščenja boš občutil!

Brezpomembno govoričenje, zlasti o prelovanje in opravljanje je za človeka, ki stvar dobro preudari, začetek vsega praznega, vsega polovičarstva, ugodno ozračje, v katerem bujno raste plevel vsake vrste, ki zadobi moč nad plemenitim sadjem človeškega življenja, ga zatira in duši, — kričeča bolezen preteklih in sedanjih dni, kateri se mora na vsak način kljubovati. Varuj svoj jezik, kajti iz njega prihaja tok življenja! Človek je v svojem bistvu utelešena beseda; beseda, ki jo govori — je človek sam. Nam je li bil dan jezik zato, da pripovedujemo resnično, kar smo slišali, videli, čutili ali le zato, da oddaja puhle glasove, zmedeno blebetanje? (Dalje.)

Književnost in umetnost.

Članki o Danteju. Par naših člankov je povzetih iz Dantejeve številke Slovenca, ki je delala čast Slovencem — italijanski listi niso tako resno pisali o tem velikanu — in je bilo škoda, da se izgubijo, zato smo jih shranili varneje na ta način. To so Grudnov, Debevčev in Puntarjev članek ter pesem Silvina Sardenka.

Slika G. Segentinija v zadnji številki »Mladike« se imenuje »Ob ograji«.

Popravek: Na strani 255 v zadnji »Mladiki« stoji: »Po tej poti bodo hodili nadarjenci stila, po vrvi pa otroci fantazije...« Glasiti se mora: »po oni pa otroci fantazije.«

XX. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. V kratkem se otvori jesenska umetnost. razstava, ki bo vsebovala grafična dela čeških in jugoslovanskih umetnikov.

Literarna soareja se je vršila v Ljubljani ne 21. t. m. Anton Podbevšek je imel govor o slov. kulturnih razmerah: »Nihanje čudodelne ure«. Pesnik Premru jebral ciklus pesmi »Grbavec s sekirc«. —

Kongres jugoslovanskih pisateljev in umetnikov se bo vršil dne 20. oktobra v Zagrebu.

Italijanska umetnostna razstava v Pragi. 1. oktobra se otvori v Pragi italijanska umetnostna razstava v proslavo Dantejevega jubileja. Otvoritveni govor bo imel vodja italijanskih futuristov Marinetti.

10-letnica smrti Vrhlickega. Te dni je 10 let, odkar je umrl velik češki pesnik Jaroslav Vrhlicky.

Narodno blago.

JE PRIŠLA POŠTA OD BOGA.

(Podmelec.)

1.

Moj kristjan na današnji dan
še eno pesem b'teu zapet:
od ene mlade deklice,
ki tamkaj mrtva je!

2.

Rajtala je u svet zakon stopit,
prav eno novo veselje storit:
je prišla pošta od Boga
in šla je s tega sveta.

3.

Še ni no leto al pa dve,
kar so ji umrli stariši:
zdaj se mi godi tako,
da vse je pripravljeno.

4.

Godci milo godite,
svati milo spremljajte,
moja hišca trugla je,
moj gront — je mrzli grob!

5.

Mladi fantje in deklice,
tukaj se zdaj špegajte:
kako ni človek nič na svet',
če glih je mladih let!

Zapisal A. Filipič.

Младина

24.5

V sedemnajste in osemnajste številke:

ČJEV DEL:

921. (Slika.)
 el Spisal dr. A. Res.
 esem. Zložil France Bevk.
 ega življenje in delo.
 of. dr. I. Gruden.
 kliče. Pesem. Zl. Silvin Sar-

ejev pomen. Spisal dr. J. De-
 ec.
 venska »moderna« in Dan-
 e. Spisal dr. Josip Puntar.
 ante Alighieri. (Slika.)
 Dante Alighieri: La Divina
 Commedia. 33. spev. »Raja«.
 Dantejevo srečanje z Beatri-
 ko. (Slika.)
 Dantejeva jama pri Tolminu.
 Po S. Rutarju. Venceslav Belé.
 Par drobtin.

LEPOSLOVNI DEL:

Vampir. Sp. dr. Franc Detela. (Dalje.)
 V Smrlinju. Sp. Narte Velikonja.
 (Dalje.)
 Domače živali. Piše Lovro Koder.
 (Dalje.)

POUČNI ČLANKI:

Življenja laž in resnica. Sp. Jens. Joer-
 gensen. (Konec.)

PESMI:

Na očetovem grobu. (Petrovič-
 Gradnik.)
 Tisi me vprašal, brat... (Janko
 Samec.)
 Prihaja dan... (M. Elizabeta.)

ZA NAŠE MALČKE:

Modra pastirica-carica. (Bol-
 nar. pripovedka.)

IZ NAŠE KNJIŽEVNOSTI:

Slikar Franc Kralj: Kralj Ma-
 tjaž. (z 2. slikama.)
 Tavčarjeva 70 letnica.

ŽENSKI SVET:

Ne govori preveč! Napisala G. B.
 (Dalje.)

TO IN ONO:

Književnost in umetnost: Članki. Slika.
 Popravek, 20. umetnostna razstava, Li-
 terarna soareja, Italijanska umetnostna
 razstava, 10 letnica smrti Vrhlickega.
 — Narodno blago: Je prišla pošta od
 Boga.

SLIKE:

C. Pisaro: Pošta. — Kralj Matjaž (2 sliki.)
 — Dr. Ivan Tavčar.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — **Tiska Narodna Tiskarna v Gorici**. — **Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej.** — **Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L letno. Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. Urejuje: FRANCE BEVK.**

NAROČNIKOM IN SOTRUDNIKOM.

Nekaj važnih stvari ni moglo priti v to številko, dasi je po času strogo spadalo vanjo. Pride prihodnjič. Prihodnja številka bo posvečena primorski umetnosti in izide že v sredi oktobra. Novemberska številka bo Gregorčičeva (15-letnica njegove smrti), na kar opozarjamo vse, ki imajo kaj povedati o njem.

F. S.: Radi tiste replike o Dantejevem češčenju se ne moremo prerekati. Mi tudi ne moremo zato, če Danteja bolje tolmačimo kot oni, ki bi ga morali bolje tolmačiti in razumeti kot mi. Ne častimo ga radi italijanstva, ampak radi človečanstva, radi velike resnice in velike umetni-

ne, ne častimo ga vrhu snežnika, ampak na dveh tihih predavanjih in na tem skromnem prostoru papirja ter v svojem — srcu. — Kar se drugega tiče: Imeli smo že predavanja o slov. pesništvu in jih bomo še imeli, menda mi edini.

Radovednež: Prav radi in s ponosom Vam povemo, da »Mladika« pridobiva od dne do dne novih naročnikov. Prva številka, ki smo jo tiskali v 2000 izvodih, bo kmalu pošla. Kdor je dobil katero na ogled in jo more odstopiti, naj nam jo pošlje. Kdor se namerava naročiti na »Mladiko« in hoče dobiti cel letnik, naj stori to takoj, sicer mu ne bomo mogli več postreči.

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

Edino domače podjetje te stroke

Izdeluje in ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev vseh velikosti in za vsak stan.

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, ter se za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na
varstveno
znamko, ki
je vtisnjena
na podplatu
ali nadplatu.

Ako čevlji
nimajo
znamke,
niso naš
izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: v **Trstu, Via Rettori, št. 1** blizu magistrata, v **Gorici, Corso Verdi 32**, v hiši Centralne posojilnice.

Zahtevajte čevlje „ADRIJA“ pri vseh trgovcih. Trgovci so dolžni prodajati naše izdelke po od zadruga določeni ceni, pomnoženi za poštnino. Na zahtevo kupca morajo trgovci pokazati originalni, tiskani cenik „Čevljarske zadruga“.

V krajih kjer trgovci ne drže čevljev našega izdelka, se iščejo zastopniki v svrhu naročanja za privatne stranke. — Zastopniki dobe za svoje delo primerno odškodnino.

Zadruga je izdala, nov bogato ilustriran cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se posljejo na naslov;

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

B. B.: Berite legende o sv. Frančišku Asiškemu, berite slavno Joergesenovo knjigo o njem. Berite legende o sv. Petru, zbijočemu šale po svetu vpričo Kristusa. Pa boste našli najkrajši odgovor na vprašanje, ki Vas bega.

J. V. v K.: Če smatrate pesem za skromen domač poizkus, ni slaba. Ker želite odgovora o njenih hibah, jo priobčujem tu malo popravljeno:

Jesen mladosti.

Ali čutiš, da prihaja jesén?
To dnevi so zrele mladosti.
Iz njenih oči se ji bliska plamén,
plamén do nebá visokosti.

In kot da veliki samotni gozd
mi o grozi jesenski šumeva...
tvoj obraz kot zlati se grozd
drhté k meni klanja, vzdrhteva...

Ni še vse, a kar ni, lahko pride, če imate v sebi zvanje.

Listi.

Cvetje z vrtov sv. Frančiška, 9-10 zv.: Vsebina: Za slovesno proslavo sedme stoletnice III. reda sv. Frančiška, pesem. Obhajanje sedme stoletnice ustanovitve III. reda v Ljubljani. Sv. Frančišek Asiški — ljubitelj narave (pesem). Poduk za novince. Zlo. Naši frančiškanski misijonarji na Kitajskem. Asketična šola ali vadnica popolnosti. Nekaj črtic o tretjem redu štajerske kapucinske provincije v slovenskih krajih. Razgled po serafinskem svetu. Priporočilo v molitev. Zahvala za uslišano molitev.

Bogoljub št. 9 in 10 je izšel. To pot prinaša tudi zanimive dopise iz Goriškega. List postaja na ta način za nas aktualnejši.

»Ljubljanski Zvon«. Vsebina septemberskega zvezka »Ljubljanskega Zvona«: Alojz Gradnik: V bolnišnici. — Gustav Strniša: V Bohinju. — Ivo Šorli: Zgodbe o nekaterih krščanskih čednostih in nečednostih. — Dr. Ivan Prijatelj: Duševni profili naših preporoditeljev. — Mirko Pretnar: Ležeč v travi. — Marija Kmetova: Ema. — C. Golar: Majda. — dr. Ivan Lah: Alois Jirasek. — Anton Vodnik: Bolnik. — A. P.: Lastavka. — Ivan Albrecht: V celici. — Li-tai-pe. — Mirko Pretnar: Resem pri vinu. — J. K.: Ljubljana črtica. — C. Golar: Bela noč. — Alojz Gradnik: Brda. — Književna poročila. — Kronika. — Nove knjige.

Vesna, 3. zvezek: Prva stran je posvečena umrlemu kralju Petru. Nadaljne strani so posvečene dr. Ivanu Tavčarju z mnogimi slikami. V listu je Sternenovo sicer nekoliko krivično poročilo o razstavi s slikami. Ivan Albrecht nam podaja par pesmic in koroškega blaga. Prof. Debe-

ljak poroča o futurizmu, modni oddelek je mnogovrsten, članek o ženskih ročnih delih je bogato ilustriran. List ima 32 strani.

Jadranka za mesec september je izšla s sledečo vsebino: Z. Kvedrova: Stari mamici v spomin. Gregoričeva: Za samostanskim obzidjem. Aleksandra: Skrij me! Smrekarjeva: Bolnik in bolezn. A. S. Puškin: Postajni preglednik. Fr. Žgur: Iz Gregorčiča — Gregorčiču. Stepandčičeva: Nikola Tommaseo. Gracijanova: Koralki. Marica: Pred parami kralja Petra.

Nove knjige.

Dijaški koledar. Pokrajinski odbor Jugoslovanske Matice je izdal za leto 1921/22 Dijaški koledar, ki bo vsled svoje ličnosti, kakor tudi vsled bogate vsebine, gotovo vsem dijakom dobrodošel prijatelj. Iz bogate vsebine koledarja omenjamo: Kraljeva hiša Karadjordjevičev, razdelitev ur, kolkovine in poštne pristojbine, ploskovne mere, primera različnih mer in utežov, različne hitrosti, statistični sklop naše kraljevine in najvažnejše iznajdbe. Zelo temeljito je obdelano naše šolstvo in srednješolec, kakor tudi visokošolec najde na 21 straneh drobnega tiska vse potrebne informacije glede šolstva. Prav dobro bo služil popolen »Pregled dijaških organizacij«. Skrbno sestavljene in obširne »Matematične formule« zaključujejo informativen del koledarja. — V krasnih verzih slede »Naši cilji«, ki jih izpopolnjujeta članka »Narodno obrambno delo in dijaštvo« in »Predpogoj zmage«.

Jos. Kostanjevec: Krivec. Roman. V Mariboru 1921. Založil pisatelj. Tisnila Zvezna tiskarna v Ljubljani. — Roman znanega pisatelja v dveh delih opisuje življenje in konec verižnika za vojne dobe in slika z veliko realistično razmere med inteligenco na deželi. Oblika je lična, cena ni naznačena.

Gustav Šilih: Nekoč je bilo jezero... Dolinska bajka. V Ljubljani 1921. Založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Str. 285. Cena vez. 50 K. — Snov te »Dolinske bajke« je zajeta iz najstarejših časov naše slovanske zgodovine, katere se je dotaknil v naši literaturi sedaj prvi Šilih, in je pripovedovana v zares blestečem slogu, z lepimi opisi.

Kralj Matjaž, narodna pesem, ilustriral Fran Kralj, založil dr. Albin Stele, tiskala in klišeje izdelala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani 1921. Cena izvoda na finem kartonu (samo 200 izvodov) 40 din. (160 kron), s poštnino 10 K več, izvoda na finem papirju za umetniške reprodukcije pa 35 din. (140 kron), s poštnino 8 K več. Knjiga se dobi tudi v Gorici.

Uganke.

1. Številna uganka.

(Priobčil Domen.)

1 2 3 4 3	kmet postelje ž njó;
1 2 3 5 3	cvet umré pod njó;
4 3 1 2 6	žena zabeli ž njim;
5 6 1	človek poduha ž njim;
2 3 5	seje ga pridni kmet;
1 6 2	devamo v vsako jo jed;
3 5 3	ženske je krstno ime;
6 1 2 3	kosec zgubiti ne sme;
1 2 6 5	iz Afrike močna žival;
2 3 1	dà siv ni, bi tisoče dal.

2. Diagonalna uganka.

(Priobčil Domen.)

Sestavi iz zlogov: **ba, lo, lon, na, nat, nec, men, mos, sa, so** — pet besedi, ki naj pomenijo:

1. moramo imeti pri vsakem delu; 2. nova pokrajina v Jugoslaviji; 3. kuhinjska posoda; modrijan iz starega veka; 5. otok v egejskem morju. Prav postavljene besede povedó v obeh diagonalah ime pogorja v Jul. Benečiji.

3. Uganka.

(Priobčil Domen.)

Kdor ga dela, ne pove imena;
kdor ga vzame, ne pozná, ga;
ga ne vzame, kdor pozna ga:
velik kup nič ne pomaga.
Če ti je svoboda draga,
vrži v peč ga; naj ga vniči moč plamena.

Rešitve ugank

to pot ne bomo še priobčili. Prinesemo jih v prihodnji številki, ker se je oglasilo malo reševalcev. Do 15. oktobra je še čas. Istotako za nove uganke. Kdor pravilno razreši nove tri in bo izžreban, dobi v dar knjigo: **Marija Kmetova: »Helena«**.

Kratkočasnice.

Računstvo.

Neki deček je dejal: »Če vzameš dva od enega, ostane eden, če pa vzameš enega od dveh, ostaneta dva.«

»Kako to?«

Dečkova mati je dojila dvojčke. »Če vzameš mater, ostanejo dvojčki, če vzameš dvojčke, ostane mati.«

Delo.

»Ali ste kaj storili, da se očisti naša javnost, ki je tako pokvarjena?«

»Da«, je dejal drugi ponižno. »Mnogo sem storil za čistoto hiš svojega bližnjega.«

»Ah«, je dejal prvi, »ali ste pisali članke o morali?«

»Ne, jaz čistim preproge.«

Na sestanku.

O n: »Kadarkoli imam z Vami sestanek, vselej dežuje.«

O n a: »Res čudno; pri drugih se mi kaj takega ne pripeti.«

Prodajalec.

Prodajalec vpije ponujajoč blago: »Dame in gospodje! Te nogavice so tako trdne, da držé večno. Če ste jih enkrat kupili, se boste teden za tednom zopet povračali k meni.«

Nesrečna ljubezen.

»Veseli me, da me ljubite, gospod Verižnik. Toda, povedati Vam moram, da nimam dote.«

»Saj se mi je koj zdelo, da je to moja nesrečna ljubezen.«

Dva napačna v mraku.

»Ali si tu, Lizika?«

»Toda, Ivan, moje ime je Irma.«

»Ampak, ljuba Irma, jaz sem Franc.«

Neusmiljenost.

»Kako se Vam godi tu v zavodu? Ali ste zadovoljni s postrežbo?« se je glasilo vprašanje ob pregledovanju neke poplajševalnice.

»Slabo je, slabo«, je odvrnil potepuh.

»Ti ljudje so brez srca. Vsako jutro me prisilijo, da se moram umiti.«

Posledica mode.

Ni čuda, če matere dandanes izgube tudi svoje otroke, ko so že izgubile glavo z novo modo. Pripovedujejo, da je dobil v Gorici mestni policaj triletnega dečka, ki je jokal na ulici.

»Ubogi otrok! Si se izgubil?«

»Da,«

»Zakaj se nisi držal materi za krilo.«

»Ker je bilo prekratko.«

Skrivalnica.

Poišči!

Opica le — sicer nič.
Ktere stvar se ljubeznjiva
poleg še v ti gošči skriva?
Le poišči, če si ptič!

DRAGINJA.

Ej, draginja — veverica,
vedno više gre kot ptica
pred človekom, a za njo
se povzpeti je težko.

Komaj je do veje ene,
že na drugo se zažene
veverica, kdor je kos,
nese naj za njo svoj nos.

Kdo pové, kaj bi začeli,
da bi veverico vjeli,
sicer nam se še zgodi,
da zdrobimo si kosti,

preden pridemo do vrha,
saj se že ta veja krha,
veverica pa se vzboči,
zdrava spet drugam poskoči

Goriška zveza gospodarskih zadruge in društev v Gorici

registrovana zadruga z omejeno zavezo

**v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,**

**praduje vsak delavnik od 8. do 14:
stranke se sprejemajo le do poldneva.**

Andrej Mavrič, krojač in
trгоvec v
Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci),
se najtopleje priporoča slav. občinstvu v
mestu in na deželi, posebno pa preč. du-
hovščini, za obila naročila, katere izvršuje
točno in po znižanih cenah. — — —

PAVEL NETZBANDT

OTVORITEV ZOBOZDRAVNIŠKEGA ATELJEJA

SPREJEMA OD
9-12, 14-17

GORICA
UL. DANTE 12-PT

Veletržca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernet Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno ○ **Na debelo.**
GORICA, VIA RASTELLO 34—37.

Volneno in bombažasto sukno
za moške in ženske.

Velika izbira perila, šifona, razno-
vrstnega platna za rjuhe,
brisač vsake vrste, serviet, belih in
barvanih namiznih prtov
vsake velikosti, žepnih robcev, vol-
nenega, bombažastega in sukanega
blaga za blazine, volnene in
bombažaste odeje, bele in barvane
posteljne prevlake, z volno napol-
njene in s klotom raznih barv,
volnenim porhatom, zefirjem, eta-
minom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbira
potrebščin za krojače
- - in šivilje - -

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naro-
čila oblek in perila za moške, dame
in otroke.

PODRUŽNICA LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE :: V GORICI, ::

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavica
SHS kron
50 MILIJONOV.

CENTRALA:
LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron
45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge
po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v
bančno stroko spada; oče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8¹/₂ 12 in od 3—5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrdo

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega po-
hištva, v kateri je

 nad 50 kompletnih sob

priprostih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 2000 Lir naprej.

Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 14!

Pazite na staro
slovensko tvrdo